

**T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ KAPSAMINDA
ETKİNLİK ŞARTININ TESPİTİ: RASYO ANALİZİ
YÖNTEMİ UYGULAMASI**

GÖZDE BABAOĞLU

G. BABAOĞLU

İŞLETME ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2019

NİSAN – 2019

**T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ KAPSAMINDA
ETKİNLİK ŞARTININ TESPİTİ: RASYO ANALİZİ
YÖNTEMİ UYGULAMASI**

GÖZDE BABAOĞLU

**TEZ DANIŞMANI:
Doç. Dr. ERKAN ÖZTÜRK**

NİSAN-2019

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gözde BABAOĞLU'nun "Riskten Korunma Muhasebesi Kapsamında Etkinlik Şartının Tespiti: Rasyo Analizi Yöntemi Uygulaması" başlıklı tezi 18/04/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Yasin ÇAKIREL
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi elde etmek için gerekli olan koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Gülnur ETİ İÇLİ
Anabilim Dalı Başkanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Doç. Dr. Erkan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Oğuzhan AYDEMİR

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Erkan ÖZTÜRK

Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk GÜLEÇ

Kırklareli Üniversitesi

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Gözde BABAÖĞLU

05.04.2019

ÖZ

RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ KAPSAMINDA ETKİNLİK ŞARTININ TESPİTİ: RASYO ANALİZİ YÖNTEMİ UYGULAMASI

Babaoğlu, Gözde

Yüksek Lisans, İşletme

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Erkan Öztürk

Nisan, 2019

Belirsizliğin hüküm sürdüğü bir çevre; karar alma, alınan kararları uygulama ve sonuçlarına katlanma konusunda riskler almaya yönelmektedir. İktisadi fayda sağlayan işletmelerde faaliyet gösterdikleri dönemler boyunca birçok finansal riske maruz kalmakta ve sürekliliklerini sağlamak için önlemler alma yoluna gitmektedir. İşletmelerin riskten korunma işlemleri yapmaları ve bunları riskten korunma muhasebesine konu etmesi işletmelerin geleceği ile ilgili bilgi kullanıcılarına öngörü imkânı sunmaktadır. Elde edilen öngörünün güven ya da güvensizlik kanaatine dönüşmesi ise riskten korunma işleminin etkin olup olmadığı ile ilişkilidir. Buradan hareketle çalışmada, riskten korunma muhasebesini uygulayan mevduat bankalarının yıllara göre riskten korunma amaçlı türev ürün kullanım oranlarındaki gelişimin ve riskten korunmada sağlanması beklenen etkinlik düzeyinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının 2014-2018 yılları arasındaki konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarının incelendiği araştırmada etkinlik ölçümünde rasyo analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde, yıllara göre kur ve faiz düzeylerinde yaşanan artışların riskten korunma muhasebesinin kullanım oranlarını da artırdığı tespit edilmiştir. Etkinlik testi sonuçlarına göre ise istenen etkinlik düzeyi içinde bulunmada en başarılı olan mevduat bankalarının Akbank T.A.Ş., QNB Finansbank A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A.Ş. olduğu ve Türkiye Garanti Bankası A.Ş.’nin aynı başarıyı gösteremediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal risk, riskten korunma muhasebesi, etkinlik testi, rasyo analiz

ABSTRACT

EVALUATION OF EFFECTIVENESS TEST STATED IN HEDGE
ACCOUNTING: IMPLEMENTATION OF RATIO ANALYSIS

METHOD

Babaoğlu, Gözde

Master's Degree, Business Administration

Supervisor: Associate Professor Erkan Öztürk

April, 2019

A business environment where uncertainty prevails; leads to take risks in decision making, implementing the decisions taken and folding the results. Businesses that provide economic benefits are exposed to many financial risks and take measures to ensure their persistence during the periods in which they operate. The fact that the companies make hedging transactions and subject them to hedge accounting provides the possibility of estimation to the users about the future of the enterprises. The conversion of the estimation into confidence or insecurity is related to whether the hedging process is effective or not. In this study, it is aimed to determine the improvement in the utilization rates of deposit banks which applying the hedge accounting and the level of effectiveness expected to be provided in hedging.

The deposits banks which operating in Turkey were examined between 2014-2018 years of the annual report and the ratio analysis were utilized in the effectiveness measurement. As a result, it is determined that the increase in the exchange rate and interest rates increased the utilization rates of hedge accounting. According to the results of the effectiveness test, Akbank, QNB Finansbank and Türkiye İş Bankası are the most successful deposits banks in the desired level of effectiveness and it was seen that Türkiye Garanti Bank was determined not show the same success.

KeyWords: Financial risk, hedge accounting, effectiveness tests, ratio analysis

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, öncelikle tez konusu seçiminde isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan tez danışmanım Doç. Dr. Erkan ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım. Yine bilimsel tecrübelerini ve desteklerini bizlerden esirgemeyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Günay KURTULDU ve Dr. Öğr. Üyesi Yasin ÇAKIREL'e teşekkür ve minnetimi özellikle belirtmek istiyorum.

Tüm yüksek lisans sürecimde omuz omuza çalıştığım ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen arkadaşım ve başarılı hocam Arş. Gör. Damla ÇEVİK'e, çalışmamın sonlandırılmasında büyük katkılar sunan Fatih ERYİĞİT'e, tüm yüksek lisans sınıf arkadaşlarıma ve birlikte çalışmaktan her zaman onur duyduğum Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü personeline sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak her zaman yanımda olan, bana olan inancının kaybetmeyen, en büyük şansım; aileme ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Gözde BABAOĞLU

Nisan, 2018

Kırklareli

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL RİSK VE FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA ARAÇLARI

1.1 Finansal Risk	3
1.1.1 Piyasa Riski.....	4
1.1.2 Likidite Riski	8
1.1.3 Kredi Riski	9
1.2 Finansal Riskten Korunma Araçları	10
1.2.1 Türev Araçlar	11
1.2.2 Türev Olmayan Finansal Araçlar.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ

2.1 İşletmelerin Sağlaması Gereken Ölçütler	27
2.2 Finansal Riskten Korunma Konusu Kalem	31
2.3 Finansal Riskten Korunma İşlemleri	33
2.3.1 Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	33
2.3.2 Nakit Akış Riskinden Korunma.....	38
2.3.3 Net Yatırım Riskinden Korunma	42
2.4 Finansal Riskten Korunma Etkinliğinin Ölçülmesi ve Yöntemleri....	43
2.4.1 Kritik Koşullar Yöntemi	46
2.4.2 Varyans Küçültülmesi Yöntemi.....	47
2.4.3 Regresyon Analizi Yöntemi.....	48

2.4.4 Rasyo Analizi Yöntemi.....	50
----------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİNİN KULLANIMI VE RASYO ANALİZİ TEKNİĞİ İLE ETKİNLİK ŞARTI TESPİTİ

3.1 Araştırmanın Örnekleme.....	53
3.2 Araştırmanın Yöntemi.....	55
3.3 Araştırmanın Sınırlılıkları	57
3.4 Bulgular	57
3.4.1 Bankacılık Sektörü Tarafından Tercih Edilen Riskten Korunma Türleri	57
3.4.2 Rasyo Analizi Tekniği ile Finansal Riskten Korunmada Etkinlik Oranlarının Tespiti.....	62
SONUÇ.....	87
KAYNAKÇA	93

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ş.	: Anonim Şirketi
BOBİ FRS	:Büyük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı
KAYİK	: Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş
KGK	: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
T.A.Ş.	: Türk Anonim Şirketi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
vd.	: Ve Diğerleri
YP	: Yabancı Para

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: TMS ve BOBİ FRS' ye Göre Korunma Muhasebesi için İşletmelerin Sağlaması Gereken Ölçütler.....	27
Tablo 2: Riskten Korunma Muhasebesi Belgelendirme Örneği	29
Tablo 3: BOBİ FRS Bölüm 9'da Korunmak İstenen Risk İle İlişkilendirilen Korunma Konusu Kalemler	32
Tablo 4: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Listesi	54
Tablo 5: 2014 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri.....	57
Tablo 6: 2015 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri.....	59
Tablo 7: 2016 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri.....	60
Tablo 8: 2017 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri.....	61
Tablo 9: 2018 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri.....	62
Tablo 10 : Akbank T.A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri	63
Tablo 11: Akbank T.A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri	64
Tablo 12: Akbank T.A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri	65
Tablo 13: Akbank T.A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri	66
Tablo 14: Akbank T.A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri	67
Tablo 15: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri... 68	68
Tablo 16: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri... 69	69
Tablo 17: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri... 69	69
Tablo 18: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri... 70	70
Tablo 19: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri	71
Tablo 20: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri	71

Tablo 21: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri	72
Tablo 22: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri	73
Tablo 23: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri	73
Tablo 24: Alternatifbank A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri	74
Tablo 25: Alternatifbank A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri	75
Tablo 26: Alternatifbank A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri	75
Tablo 27: Alternatifbank A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri	76
Tablo 28: Alternatifbank A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri	76
Tablo 29: QNB Finansbank A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri	77
Tablo 30: QNB Finansbank A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri	78
Tablo 31: QNB Finansbank A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri	79
Tablo 32: QNB Finansbank A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri	80
Tablo 33: QNB Finansbank A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri	81
Tablo 34: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri	82
Tablo 35: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri	83
Tablo 36: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri	84
Tablo 37: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri	85
Tablo 38: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Türk Lirası Bazlı Dolar ve Euro Paritesi(2010-2018)	6
Şekil 2: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Faiz Oranları (2010- 2018). 7	
Şekil 3: BOBİ FRS'de Gerçeğe Uygun Değer Belirleme Hiyerarşisi	37
Şekil 4: Basit Yapılı Ticaret İşletmesinin Nakit Akış Diyagramı	39
Şekil 5: Karmaşık Yapıya Sahip İşletmenin Nakit Akış Diyagramı	40
Şekil 6: Etkinlik Ölçümünde Kullanılan Testler	45
Şekil 7: Akbank A.Ş. 2018 Yılı Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Verileri	56
Şekil 8: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Riskten Korunma Muhasebesi Kullanım Miktarları	88
Şekil 9: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankaları Riskten Korunma Türleri Kullanım Oranları	89
Şekil 10: Finansal Riskten Korunmada Etkinlik Testi Bulguları	90

GİRİŞ

Günümüzde işletmelerin faaliyette buldukları çevre, değişken özelliklere sahip olup belirsizlikler içermektedir. Bu belirsiz ortamdan doğan risk kavramı, muhasebenin temel kavramlarından birisi olan “işletmenin sürekliliği” kavramını gerçekleştirilememeye ihtimalini artıran özelliklere sahiptir. Sürekliliği sağlamada risk unsuru en aza indirgenerek belirsizlik azaltılmaya ve getiriler garanti altına alınarak riskten korunmaya çalışılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda işletmeler, riskten korunma araçları edinmekte ve bunları finansal tablolarında raporlamaktadır. Kazanç veya kayıpların hangi finansal tabloda ne şekilde yer alacağı ise muhasebe bilimsel literatüründe yer alan “riskten korunma muhasebesi” konusu altında ele alınmaktadır.

Türkiye ve Dünya’da riskten korunma ile ilgili verilerin muhasebe kayıtlarına aktarılması konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan riskten korunma muhasebesi uygulama esasları genel hatlarıyla TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı içinde yer almaktadır. Ancak 2017 yılında TMS 39’ un karmaşık ve eksik yönlerinin giderilmesi amacıyla TFRS 9 Finansal Araçlar adı altında bir standart yayınlanmış olup 2018 yılı itibariyle kullanıma sunulmuştur. Yeni versiyon olan TFRS 9, TMS 39’a göre detaylardan arındırılmış ve daha açık ifadeler içermektedir. Bu çalışmanın konusu olan riskten korunma muhasebesi kapsamında bakıldığında ise TFRS 9’da oldukça az bilgiye yer verilmiş olup yapılacak işlemlerin TMS 39 üzerinden anlatıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra, TMS 39’un finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili hükümlerinin halen yürürlükte olması nedeniyle riskten korunma muhasebesi uygulayan işletmeler de bilgi paylaşımına bu standart üzerinden devam etmektedirler. Bu sebeple çalışmanın, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

İşletmelerin bünyelerinde riskten korunma amaçlı ürünler bulundurulması ve bunları riskten korunma muhasebesine konu etmesi, işletmenin

sürekliliği ve olumsuz koşullarda göstereceği performans konusunda bilgi kullanıcılarına öngörü sağlamaktadır. Gelecek ile ilgili yapılan öngörü ve beklentilerin olumlu ya da olumsuz olmasının en önemli belirleyicilerinden birisi ise riskten korunmada sağlanan etkinlik düzeyinin bilinmesidir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, Türkiye’deki belirsizlik ve devamında oluşan risk ortamında, riskten korunma muhasebesini uygulayan mevduat bankalarının yıllara göre riskten korunma amaçlı türev ürün kullanım oranlarındaki gelişimin ve riskten korunmada sağlanması beklenen etkinlik düzeyinin TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı kapsamında tespit edilmesi şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; finansal risk kavramı, çeşitleri ve bu risklerin işletmeler açısından önemi ele alınmıştır. Oluşan belirsizlik ortamında işletmelerin riskten korunma amacıyla edinebilecekleri araçlar konusunda açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; muhasebe standartları kapsamında riskten korunma işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda raporlanması üzerinde durulmuş olup devamında riskten korunma muhasebesinde kullanılan etkinlik ölçüm yöntemlerine yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde; bankacılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 2014-2018 yılları arasında riskten korunma muhasebesini kullanım oranlarındaki değişiklikler tespit edilmiş ve rasyo analizi yöntemi ile yapılan etkinlik testi sonucunda işletmelerin riskten korunmada etkin olup olmadıkları incelenmiştir.

1. BÖLÜM

FİNANSAL RİSK VE FİNANSAL RİSKTEN

KORUNMA ARAÇLARI

Geleceği kesin olarak bilmenin mümkün olmadığı dünyamızda, ileriki dönemlerde var olması beklenen getiriler belirsizlik altındadır. Bu belirsizlik durumu risk kavramını ortaya çıkarmıştır. Risk terimi köken olarak İtalyanca “riskare” kelimesinden türemiş olup, “cesaret etmek, kalkışmak, cüret etmek” anlamlarında kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra isim olarak kullanıldığında ise “tehlike, kayıp olasılığı, kâr ya da zarara neden olabilecek girişim ve kayıp miktarı” anlamlarını taşımaktadır (Moles, 2016:16). Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından ise risk, zarara uğrama tehlike olarak tanımlanmıştır (TDK, 2017).

İşletmeler doğası gereği, kâr elde etme ve ana faaliyetlerine devam edip piyasa değerini artırma amacı gütmektedirler. Ancak faaliyet dönemleri içerisinde kazanç veya kayıpları etkileme potansiyeline sahip birçok beklenmedik olay ile karşılaşmakta ve bu durum işletmeleri konu ile ilgili önlem almaya yöneltmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, finansal risk kavramı ve çeşitleri, işletmeler üzerine olan etkileri açıklanmış, risk ile karşı karşıya kalan işletmelerin kullanabilecekleri araçlar hakkında bilgi verilmiştir.

1.1 Finansal Risk

Günlük yaşantıda aynı anlamda kullanılmayan risk ve belirsizlik kavramları finans teorisinde, finansal niteliği olan varlığın getiri oranındaki olumlu ya da olumsuz değişimleri ifade etmek için birbirinin yerine kullanılmaktadır (Binici, 2017: 10). Bir diğer ifade ile finansal risk, işletmenin finansal konularıyla ilgili plânlanan veya gerçekleşmesi beklenen herhangi bir durumda meydana gelen değişikliklerdir (Emhan, 2009: 210).

Finansal riskler; satış, satın alma, yatırımlar, krediler ve diğer çeşitli ticari faaliyetler dâhil olmak üzere finansal nitelikteki sayısız işlemler yoluyla ortaya çıkmakta ve işletmeleri doğrudan veya dolaylı olarak

etkilemektedirler. Bir işletmenin finansal riske maruz kalması durumunda zarar elde etme olasılığı bulunmaktadır. Ancak kazanç ve kâr elde etmek için bir fırsat olanağı da söz konusudur. Riskin olumlu sonuçlar doğurması stratejik avantaj ve rekabet avantajı da sağlayabilmektedir. Her zaman ortadan kaldırılmak istenmeyen bir olgu olan riskin, nasıl yönetileceğinin anlaşılması önem verilmesi gereken konulardan bir tanesidir. Finansal risk yönetim stratejilerinin temeli ise maruz kalınan finansal riskin tanımlanmasına dayanmaktadır (Horcher, 2005: 1-2). Bu noktada finansal risk çeşitlerinin bilinmesi önem kazanmıştır. Çalışma kapsamında ele alacağımız finansal riskleri; piyasa riski, likidite riski ve kredi riski şeklinde üç ana gruba ayırmak mümkündür (Dalgıç, 2013: 3).

1.1.1 Piyasa Riski

İşletmenin faaliyet gösterdiği piyasa koşullarında değişiklik meydana gelmesi işletmeler üzerinde doğrudan veya dolaylı etkilere sebep olmaktadır. Piyasa riski olarak ifade edilen bu durum, yatırımdan bağımsız olarak ekonomik, siyasi ve sosyal olaylar gibi piyasa etkenlerinin yatırımın değerinin düşürme olasılığı olarak tanımlanmaktadır (Aydın, Başar, ve Coşkun, 2010: 311). Bir diğer ifade ile piyasada oluşan fiyat değişikliklerinden kaynaklanan, finansal durum tablosu içinde ve dışında meydana gelebilecek zarar riskidir (Binici, 2017: 24).

İşletmelerden bağımsız şekilde gerçekleşen piyasa riski, kurumların karşı karşıya kaldıkları en açık finansal risk türüdür ve faiz oranı riskini, döviz kuru riskini, ve fiyat riskini bünyesinde barındırmaktadır (Horcher, 2005: 23).

1.1.1.1 Döviz Kuru Riski

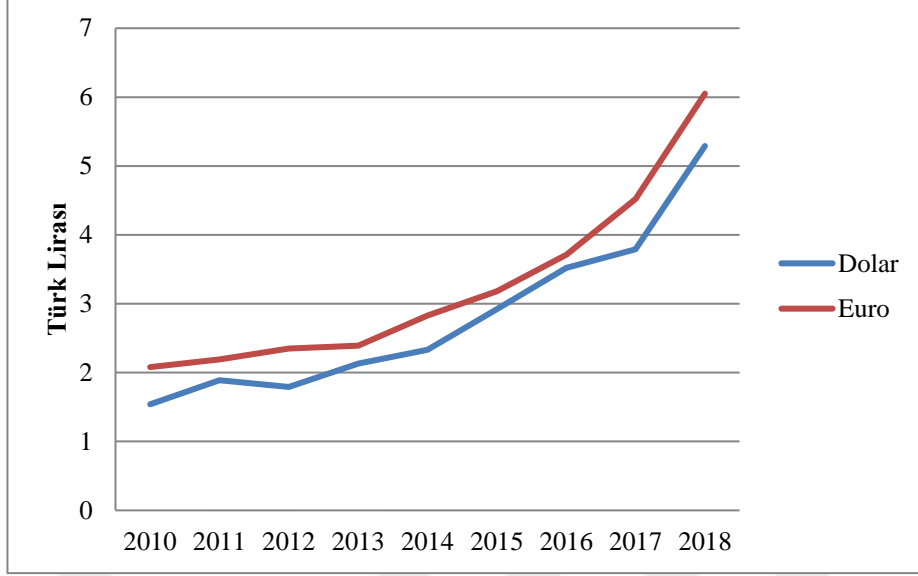
Döviz kuru riski, kurlarda oluşan beklenmedik dalgalanmaların işletmenin gelir ve giderlerinde meydana getirdiği değişiklikler şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldıran, 2010: 131). Kurda yaşanan beklenmedik değişimler, kazançlarda ve nakit akışlarında istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir.

Döviz kuru riskine maruz kalma esas olarak aşağıdaki işlemlerden kaynaklanmaktadır (Ramirez, 2007: 51):

- Dövizle yapılan satışlar veya alımlar ve bu işlemlerden doğan borç veya alacaklar
- Mevduat ödemelerinde yabancı para cinsinden yapılan faiz veya anapara ödemeleri
- Sermaye yatırımlarının yabancı para cinsinden yeniden değerlendirilmesi
- Kâr payı ödemelerinin döviz cinsinden yapılması
- Yurt dışı faaliyetlerinden elde edilen kârın dönüşümü
- Yurt dışı faaliyetlerinden elde edilen net varlık değerinin dönüşümü

İşletmelerin döviz kuruna karşı olan duyarlılığı bütün firma faaliyetlerine etki eden bir konudur ve etkileri, faaliyette buldukları sektöre ya da çok uluslu olup olmamasına göre değişiklik göstermektedir. Eğer bir işletme çok uluslu ise döviz kuru değişikliklerine karşı duyarlılığı daha yüksek olduğu kabul edilmektedir. Ancak geçmişe göre bilgiye erişimin daha kolay olduğu günümüzde birçok yerel işletme de ithalat ve ihracat yapmakta ve kurda yaşanacak herhangi bir değişiklikten daha çok etkilenmektedirler (Doğukanlı, Özmen ve Yücel, 2010: 64).

Türkiye gibi gelişmekte olan, ithalat ve ihracat faaliyetlerinde bulunan birçok ülkede kur riski, işletmelerin en çok kaçındığı riskler arasında yer almaktadır. Bu noktada kurda yaşanan dalgalanmalar, tüketiciler için fiyat artış ve azalışlarına neden olurken, işletmeler için kazanç ve kayıplar meydana getirmektedir. Aşağıdaki şekilde 2010 ile 2018 yılları arasında Türk Lirası'nın Dolar ve Euro karşısındaki performansına yer verilmiştir.

Şekil 1: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Türk Lirası Bazlı Dolar ve Euro Paritesi(2010-2018)

Kaynak: (TCMB, 2019)

Şekil 1 incelendiğinde Türkiye’de Dolar ve Euro kurunun genel olarak artış eğiliminde olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra özellikle 2014 yılından sonra yaşanan artışlar ile 2017 ve 2018 yılında meydana gelen yükselmeler dikkat çekmektedir. Yaşanan bu ani yükselişler ile birlikte ortaya çıkan döviz kuru riski hem ülke ekonomisini hem de işletmeleri derinden etkilemiştir.

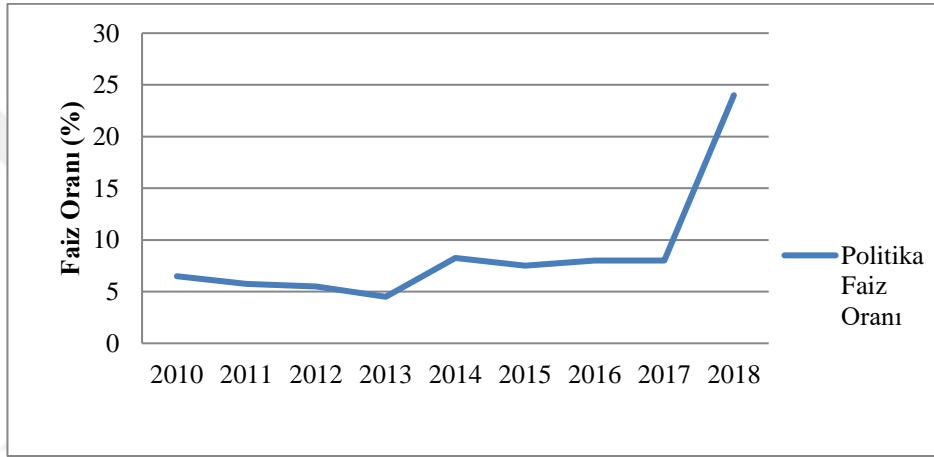
1.1.1.2 Faiz Oranı Riski

Faiz, üretim faktörü olan sermayenin bedelidir ve makro ekonomik dengeyi sağlamaya katkıda bulunan bir faktördür. Bunun yanı sıra sermayeyi kullanan birimler için faiz bir maliyet unsuru olmaktadır. Piyasa faiz oranı ise genellikle reel faiz oranıyla bu orana ilave edilen enflasyon ve risk primlerinden oluşmaktadır (Aydın, Başar ve Coşkun, 2010: 63).

Piyasa faiz oranlarında oluşan dalgalanmalar nedeniyle, belirli bir faiz getirisi bulunan finansal varlıkların piyasa fiyatlarındaki değişkenlik ve faiz değişmelerine bağlı getiri değişkenliği, faiz oranı riskini doğurmaktadır (Doğanoğlu, 2014: 8) . Bu risk, faiz oranlarında meydana gelen değişimler karşısında getirilerde oluşan azalma veya kayıplarda meydana gelen artış olarak da tanımlanmaktadır. Faizdeki değişimler borç veren ve borçlanan

taraf bakımından incelendiğinde, borç verenin faiz oranı düşüşünden kazançlarında azalma yaratmasından dolayı olumsuz etkileneceği sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak borçlanan taraf için bu düşüş, maliyet azalmasına sebep olmakta ve olumlu sonuçlanmaktadır (Önem, 2010: 49).

Piyasadaki faiz oranlarının stabilizasyonun sağlanmış olmaması getirilerde değişikliğe sebep olmaktadır. Türkiye'deki faiz oranları ile ilgili yaşanan gelişmeler de ekonomik hayatı ve işletmelerin kazanç ve kayıplarını doğrudan etkilemektedir. Aşağıda Türkiye'nin 2010- 2018 yılları arasındaki politika faiz oranı değişimlerine yer verilmiştir.

Şekil2: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Faiz Oranları (2010-2018)

Kaynak: (TCMB, 2019)

Şekil 2 incelendiğinde, Türkiye'de 2010 ile 2013 yılları arasında faiz oranlarında düşme eğilimi söz konusu iken 2013 yılından sonra yükselme eğilimi ortaya çıktığı görülmektedir. Burada 2014, 2017 ve 2018 yılında yaşanan kur artışlarına önlem olarak alınan faiz kararları ile birlikte dikkat çekici faiz oranı artışları meydana gelmiştir. Yaşanan faiz artışlarıyla birlikte de özellikle bu dönemlerde faiz riskinin arttığı söylenebilir.

1.1.1.3 Fiyat Riski

Birçok işletmenin karşı karşıya kaldığı risk türlerinden biri olan fiyat riskini iki grupta incelemek mümkündür. Bunlardan ilki emtia fiyat riski, diğeri ise hisse senedi fiyat riskidir. Emtia fiyat riski; petrol, metal gibi somut olarak var olan ve organize piyasalarda işlem gören emtiaların

fiyatlarında yaşanan değişimler sonucunda ortaya çıkan risk türüdür (Gündoğdu, 2016: 141). Bu risk genellikle piyasada oluşan arz üzerinden belirlenmektedir. Başka bir deyişle üretimdeki dalgalanmalar fiyatı belirleyen en önemli noktadır. Bununla birlikte emtia fiyatlarının diğer finansal araçlara göre daha yüksek dalgalanmaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Geçer, 2009: 88). Bu dalgalanmaya ve dolayısıyla oluşan riske maruz kalan taraflar ise şöyledir (Hocher, 2005: 126):

- Kendi işletmeleri veya müşterileri adına aktif piyasa katılımcıları olan emtia bayileri,
- Üreticileri, rafinerileri ve toptancıları içeren emtia tüketicileri,
- Çiftçileri ve madencileri içeren tedarikçiler.

Küresel finansal piyasalardaki yaşanan değişmeler de emtia piyasasına olumlu veya olumsuz yansımaktadır. Bu dalgalanma reel sektördeki firmaların maliyetlerini artırmakta ve sektör içindeki nakit akışını aksatmaktadır (Geçer, 2016: 141). Bunun yanı sıra nihai tüketiciye fiyat istikrarının sağlanması açısından da fiyat riski yönetimi önem kazanmaktadır (Hocher, 2005: 126).

Hisse senedi fiyat riski ise yatırımcıların sahip oldukları varlıkların değerinde gelecekte yaşanması muhtemel olan düşme riskini ifade etmektedir. Hisse senedine yapılan bir yatırım sonucunda, yatırımcısı bu menkul kıymeti satmak istediğinde; satış fiyatı maliyetinin altında kalabilmektedir. Bu durumda yatırımcı, yaptığı bu yatırımdan zarar etmekte yani başlangıçtaki parasını koruyamamış olmaktadır (Aydın, Başar ve Coşkun, 2010: 335). Tüm bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda fiyat riskinden korunma, işletmeler açısından dikkate alınması ve önem verilmesi gereken konuların başında gelmektedir.

1.1.2 Likidite Riski

Likidite, ürün veya hizmetin cari fiyatı üzerinden kolaylıkla satılabilmesi kabiliyeti olarak tanımlanmaktadır (Karan, 2013: 733). Kolayca elden çıkarılabilen mal veya hizmetler; şirketlerin sözleşmelerinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmelerine veya beklenmedik acil ödemeler

yapmalarına, borçlarını ödemelerine ve gerektiğinde yeni yatırımlar yapmalarına olanak tanımaktadır (Dalgıç, 2013: 8). Kurumlar var olan gayri safi çalışma sermayesi ile günlük işletme faaliyetlerini ve kısa vadeli borçlarını ödeyemeyecek durumda kaldıklarında likidite sorunu ortaya çıkmaktadır (Önem, 2010: 56). Bu yaşanan likidite sorunu, fonlama riski olarak da bilinmektedir. Başka bir deyişle, İhtiyaç duyulan finansal kaynağın zamanında ve istenen maliyette sahip olunamaması ya da işletme varlıklarının istenilen zaman ve fiyattan satılamaması sonucunda yaşanan nakit sıkıntısı olarak tanımlanmaktadır (Yücel, Mandacı ve Kurt, 2007: 107).

Likidite riski, piyasa riski, yasal ve düzenleyici riskler gibi birçok riskin sonucu olarak gerçekleşebilmektedir (Dalgıç, 2013: 9). Bunun yanı sıra düşük likiditeye sahip piyasalarda işlemler yapmakta likidite riskine sebebiyet vermektedir. Bu gibi durumlarda işletmelerin mal ve hizmet fiyatlarını aşağı çekmesi, beklenenden daha kısa süre içerisinde fiyat dalgalanmalarına sebep olmaktadır (Christoffersen, 2003: 5). Sonuç olarak, likidite riski olan bir piyasada fiyat riskinin de olduğu söylenmektedir (Moles, 2016: 25).

1.1.3Kredi Riski

Kredi riski, borçlu kişi ya da kurumların, var olan anlaşma veya sözleşme şartları dâhilinde taahhüt ettikleri sorumluluklarını yerine getirmeme riski şeklinde tanımlanmaktadır (Budak, 2012: 24). Bu risk unsuru, bir birey ya da kuruluşun ödeme yapmadan ürün veya hizmet aldığı her durumda mevcuttur. Örneğin, telekomünikasyon hizmeti veren telefon şirketleri ve elektrik hizmeti veren firmalar, tüm aboneleri kapsayan kredi riskini kabul etmektedir. Bunun yanı sıra kredi kartı sağlayıcıları ya da kredi hizmeti veren bankalar da kredi riskine sahip kuruluşlardandır (Caouette, Altman ve Narayanan, 2008: 1).

Ticari alacağı olan her işletmenin karşılaşılabileceği bir risk türü olan kredi riski; anlaşmaya tabii olan borçlu tarafın kasıtlı olarak ödemeyi gerçekleştirmemesi, ödemede zorluk yaşaması veya iflas edip faaliyetlerine son vermesi gibi sebepler sonucunda oraya çıkabilmektedir (Doğanoğlu,

2014: 14). Bu sebeplere ek olarak içinde faaliyette bulunulan ülkenin sahip olduğu risk de kredi riskine etki etmektedir. Ülke riskini oluşturan etmenler ise; hükümet politikaları, terörizm, savaş, devrim gibi ülke içi ekonomiye etki eden unsurlardır. Hükümetlerin uygulamaya koyduğu politikalar, piyasada faaliyet gösteren firmaların sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmesine engel olabilmekte veya savaş, devrim gibi ortamlarda zayıflayan ticari faaliyetler işletmelerin ya da bireylerin borçlarını ödemelerini güçleştirebilmektedir (Dalgıç, 2013: 8).

1.2 Finansal Riskten Korunma Araçları

Birçok işletme faaliyeti, risk ve belirsizlik içermektedir. Çağımızın finans yöneticilerinin de bu riski yönetmede ve belirsizlikle baş etmede kullandıkları stratejiler daha karmaşık hale gelmektedir. Bu stratejilerin başında, varlığın risk ve belirsizliklerinin bir veya daha fazlasının, kısmen ya da tamamen ortadan kaldıran işlemlere başvurmak gelmekte ve bu durum finansal riskten korunma (hedging) olarak adlandırılmaktadır (Bontas, 2009: 1). Başka bir ifadeyle finansal riskten korunma, gelecekte oluşabilecek olumsuz durumun etkisini yok etmek amacıyla yapılan işlemlerdir (Çakır ve Sabuncu, 2016: 122).

Faiz oranlarında ve döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalar, borçlu olan kişi veya kurumları, borç verenleri, finansal kurumları ve üreticileri finansal riskler ile karşı karşıya getirmiş ve bu risklerin azaltılmasına yardımcı olabilecek enstrümanlara yönelik talebi ortaya çıkarmıştır. Artan uluslararası rekabet, küresel düzen kurma girişimi ve teknoloji finansal riskten korunma araçlarının yaygınlaşma sebepleri arasında yer almaktadır (Stewart, 1989: 48). Tüm bunlara ek olarak yaşanan dalgalanmalar sonucunda ortaya çıkan iflas, yüksek ödenen vergiler, artan finansman maliyetleri de finansal riskten korunma işleminin yapılmasını gerekli kılmaktadır (Dalgıç, 2013: 15).

Çalışmada ele alınan TFRS setinin ilgili standardında yer alan muhasebe standartlarının finansal riskten korunma muhasebesi kapsamında belirtilen finansal riskten korunma araçları; türev ürünler ve döviz kuru

riskinde korunma amaçlı kullanılan araçlar şeklinde sınırlandırılmış olup aşağıda bu araçlara ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

1.2.1 Türev Araçlar

Türev araçlar, belirsizliğe karşı korunma aracı olarak yapılan anlaşmalar veya sözleşmeler şeklinde tanımlanmaktadır. Finans piyasasında kullanılan türev araçlar ifadesindeki türev sözcüğünün kullanımı, piyasada işlem gören bir başka varlık üzerine yapılan anlaşmalar sonucunda oluşturulmasından kaynaklanmaktadır. Geçmişte alım satımına konu olan tarımsal ürünlerin sahip olduğu kalite, likidite ve fiyat konularındaki belirsizlikler, türev araçların ilk örneklerine tarım sektöründe rastlanmasına neden olmuştur. Bu belirsizlik ortamında oluşan riskin en aza indirgenmesi için taraflar, fiyatları anlaşma yapılan günden belli olan ve teslimatı gelecekte yapılacak olan ikili anlaşmalar kullanmışlardır (Yıldırak, Çalışkan ve Çetinkaya, 2008: 1-2).

Geleneksel araçlardan gelen riskleri bağımsız olarak ayrı ayrı toplayan ve yöneten türev araçlar doğru kullanıldığında maliyeti düşürmekte ve hasılatı artırmaktadır (Rao, 2012: 56). Kullanılan türev araçların amaçları temelde; kredi kullanma, yabancı para karşılığı borçlanma, satın alınacak malın fiyatında meydana gelecek artış gibi finansal araçlar ilgili yaşanacak finansal risklerden korunma ve spekülasyon gelir yaratma şeklinde sıralanmaktadır. Bunların yanı sıra borçlanmada katlanılan maliyetlerin azaltılması, borçlanma kapasitesinde yaşanan artış, nakit akışında işletme lehine yaşanan değişim de türev ürünlerin kullanım amaçları arasındadır (Örten ve Örten, 2001: 5-6).

Tüm bu özellikleri ve amaçları bünyesinde barındıran türev ürünler; forward, futures, swap ve options olmak üzere toplam dört grupta incelenmektedir.

1.2.1.1. Forward

Nakit gerçekleşen bir işlem, tarafların üzerinde anlaşmaya vardığı varlık bedelinin alıcı tarafından o an nakit olarak ödenmesi ve satıcının da anlaşmaya konu olan varlığı o an teslim etmesi şeklinde açıklanırken, forward işlem; gelecekte gerçekleşecek bir varlık değişimini ifade

etmektedir (Whaley, 2006:4). Başka bir ifadeyle alıcı satıcıdan oluşan taraflar arasında imzalanan ve fiyatı bugünden belirlenmiş olan bir dayanak varlığın gelecekte belirlenen bir tarihte teslimini içeren, bir, üç ya da altı ay vadeli anlaşma kontratlarıdır. Forward anlaşmalar herhangi bir mal veya hizmet ile ilgili olarak gerçekleştirilebilmektedir. Bunun yanı sıra para, endeks, hisse senedi ve borç gibi finansal varlıklar için de bu sözleşmeler kullanılabilir (Chambers, 2009: 42).

18. yüzyılda deniz ticareti gerçekleştiren tüccarların taşıdıkları malların varacakları noktaya ulaşmadan alım satımının yapılması forward işlemlerin başlangıcını temsil etmektedir. Daha sonraki dönemlerde tarımsal üretime konu olan ürünlerin hasadı yapılmadan alım satımının yapılması ise bu işlemlerin yaygınlaşmasına büyük katkıda bulunmuştur. Günümüzde de sıkça kullanılan forward işlemler borsa dışında bankalarla müşterileri arasında, diğer bir ifade ile organize olmamış tezgâh üstü piyasalarda gerçekleşmektedir. Standart özellikler taşımayan forward anlaşmalarda sözleşme şartları, alıcı ve satıcı arasında serbestçe belirlenmekte ve karşılıklı güvene dayanmaktadır (Yalçiner, Tanrıöven, Bal, Aksoy ve Cihangir, 2014: 158). Standart özellikler taşımamasına rağmen sözleşmelerde, alıcının varlık başına ödeyeceği ücret, teslim edilecek varlık adedi ve teslimatın yapılacağı aynı zamanda ücretin ödeneceği tarih bilgisi bulunması gerekmektedir. Belirlenmiş olan tarih, miktar ve fiyat ile varlığı alma yükümlülüğü olan taraf uzun pozisyon (long) olarak isimlendirilirken, varlığı belirlenen şartlarda satma yükümlülüğü olan taraf ise kısa pozisyon (short) olarak adlandırılmaktadır (Whaley, 2006: 5).

Ters beklenti söz konusu olan forward anlaşmalarda taraflardan biri gelecekte fiyatların yükseleceği beklentisine sahip iken diğer taraf düşeceğini veya karşı tarafın tahmini kadar artmayacağı öngörmektedir. Bu noktada hangi tahminin doğru olduğu, diğer bir ifade ile kesin kâr veya zarar vade sonunda ortaya çıkmaktadır (Örten ve Örten, 2001: 40). Vade sonunda oluşan fiyatın, forward sözleşmesinde belirtilen fiyattan yüksek olması durumunda anlaşma sahibi kâr elde etmekte iken, fiyatın düşük olduğu durumda ise anlaşmada belirtilen fiyat yüksek kalacağından anlaşma

sahibi zarar edecektir. Sonuç olarak forward acılığıyla yapılan işlemler ile fiyat riski ortadan kaldırılmakta ancak zarar etme olasılığı vade sonuna kadar devam etmektedir (Alpan,1999: 2-3).

1.2.1.2. Futures

Vadeli işlem sözleşmesi olarak da adlandırılan futures sözleşmeler, düzenli piyasalarda işlem gören forward anlaşmalar şeklinde tanımlanmaktadır. Futures sözleşmesini satın alan taraf önceden belirlenen fiyattan, belirlenen miktarda malı, belirlenen zamanda almakla yükümlü iken sözleşmeyi satan taraf aynı mal miktarını, belirlenmiş fiyat ve tarihte satmakla yükümlüdür (Yıldırak, Çalışkan ve Çetinkaya, 2008:10). Bu işlemdeki satıcı taraf çoğunlukla kısa pozisyon sahibi olarak isimlendirilirken, alıcı taraf uzun pozisyon sahibi olarak adlandırılmaktadır (Yalçın vd., 2014: 183).

Futures işlemlerinin ilk örneklerine, batı ekonomisinin 1971 yılında sabit kur rejiminden dalgalı kur rejimine geçmesi ile birlikte rastlanmıştır. 1972 yılında Chicago Ticaret Borsası'na bağlı Uluslararası Para Piyasası açılmış ve ilk olarak yabancı para futures sözleşmeleri alım satımına konu olmuştur. Daha sonraki dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nin faiz tavanlarını kaldırması ile de faiz futures sözleşmeleri kullanılmaya başlanmış ve dünya çapında yaygınlaşmıştır (Chambers, 2009: 6).

Forward işlemler ile benzerlikleri bulunan futures işlemlerin, birbirinden ayırt edilmesi için üç temel farklılıktan yararlanılmaktadır. İlki, futures sözleşmelerde “marked to market” adı verilen günlük mutabakat işlemi yapılmasıdır. Her günün sonunda kazanç ve kayıplar kaydedilmekte ve kayba uğrayan taraf diğer tarafa belirli bir miktarda ödeme yapmaktadır. Bu durum forward piyasalarda bulunan riski büyük ölçüde azaltmaktadır. İkinci temel farklılık sözleşmeye konu olan dayanak varlığın fiziki teslimatı neredeyse hiç yapılmaması, iki tarafın anlaşma tarihindeki fiyat ile vade bitimindeki fiili fiyat arasındaki fark için nakit olarak anlaşma yapmasıdır. Sonuncu temel farklılık ise, işlemlerin genellikle borsada yapılması ve bu işlem sırasında standartlaştırılmış enstrümanların kullanılmasıdır (Bringham ve Houston, 2007:597).

Futures sözleşmelerin alınıp satıldığı piyasaların performansını ve güvenilirliğini artırmak ve aynı zamanda anlaşmalardaki şartları yerine getirmeyi garantilemek için takas merkezi (clearinghouse) bulunmaktadır (Alpan, 1999: 4). Takas merkezinin temel görevi gün boyunca gerçekleşen işlemlerin kaydını tutmak ve her bir üyenin net kazanç ve kaybını hesaplamaktır (Hull, 2012: 30). Bu hesaplamalar sırasında, futures sözleşmesinin piyasa değerinde artış olduğunda sözleşme alıcısının kâr elde ettiği, sözleşme satıcısının zarara uğradığı, aksi durumda ise sözleşme alıcısının zarar, sözleşme satıcısının ise kâr elde ettiği sonucuna ulaşılmaktadır (Örten ve Örten, 2001: 170-171).

1.2.1.3. Swaplar

Türkçe karşılığı takas olan swap kelimesi, türev piyasalar açısından da finansal araçlar üzerinden yapılan takas işlemi ifade etmektedir (Karatepe, 2000: 147). Swap sözleşmesi ise iki taraf arasında her bir ödeme ayağının farklı bir temelde hesaplandığı, düzenli tarihlerde yapılacak olan ödeme değiş tokuşu için kullanılan anlaşmalardır (Chisholm, 2010: 2). Başka bir ifadeyle, swaplar iki taraf arasında, daha önceden belirlenmiş olan bir sistem içerisinde, belirli bir finansal varlıktan doğacak gelecekteki nakit akışlarının değiştirilmesi hususunda yapılan özel sözleşmeler şeklinde açıklanmaktadır (Chambers, 2009: 123). Farklı para birimlerinin ya da değişken faizli bir borç ödemesinin sabit faizli bir borç ödemesi ile takas edilmesi, swap işlemi için verilen temel örneklerdendir.

Swap işleminin tarihi oldukça eski olmakla birlikte bir belgeye dayandırılmış ilk swap işlemi Avusturya Merkez Bankası'nın 1923 yılında İngiliz Sterlini'ne olan ihtiyacı sonucu gerçekleştirilmiştir. Avusturya Merkez Bankası elinde olan Avusturya Şiling'leri ile İngiliz Sterlini'ni belirli bir vade içinde değiştirme işlemi yaparak, İngiliz Sterlini'ne olan ihtiyacını karşılamıştır. Modern anlamda ise swap işlemi, 1981 yılında Dünya Bankası ile IBM firması arasında yapılan Alman Markı ve İsviçre Frankı para birimleri arasındaki değiş tokuş ile gerçekleştirilmiş olup dünya çapında güven kazanmış ve yaygınlaşmıştır (Yalçiner vd., 2014: 115-116). Swap piyasasının devamlılık göstermesi ve gelişmesinde en önemli neden

ise potansiyel kullanıcıların kullandıkları diğer finansal araçlarla karşılanmayan isteklerinin bu ürünler ile gerçekleştirilmesi olmuştur (Kokmaz ve Ceylan, 2012: 430).

Vadesi 3-10 yıl arasında (orta vadeli) olan swap işlemlerini forward ve futures işlemlerden ayıran özelliklerinden birisi, her iki tarafında kazanç sağlama ihtimalinin bulunmasıdır. Bunun yanı sıra tamamen tezgâh üstü piyasalarda işlem görmesi ve iki tarafın haricinde bir de banka faktörünün işlemlere aracı olması, swap anlaşmalarını diğer türev araçlardan ayırt etmeyi kolaylaştırmaktadır (Aslan ve Terzi, 2013: 313). Swap sözleşmesinde, sözleşmenin hangi tarihte başlayacağı, ne zaman sona ereceği ve düzenli ödemelerin yapılacağı tarihlerin neler olduğunun yer alması gerekmektedir. Başlangıçta sözleşmenin değeri sıfır kabul edilmekte ve her iki tarafta birbirine herhangi bir ödeme gerçekleştirilmemektedir. Ödemelerin yapıldığı güne kuruluş günü denmesinin yanı sıra uzlaşma tarihleri arasında kalan süre de uzlaşma süresi olarak adlandırılmaktadır (Yıldırak, Çalışkan ve Çetinkaya, 2008: 12).

Günümüzde oldukça yaygınlaşan swap işlemlerinin işletmeler açısından tercih edilmesinin başlıca sebebi, faiz oranı ile döviz kurunda yaşanan değişimlerin meydana getirdiği riski minimize etmesidir. Bunun yanı sıra gelirleri artırma olanağı vermekte ve işletmelere, para biriminin ve enstrüman tipinin üstünlük sağladığı yerlerden borçlanma olanağı tanımaktadır. Böylece tasarruflar daha verimli şekilde kullanılabilmekte ve işletmeler açısından rekabet avantajı anlamına gelen maliyet tasarrufuna sebep olabilmektedir (Karatepe, 2000: 147-148).

1.2.1.4. Opsiyonlar

Opsiyon, taraflardan birisine üzerinde anlaşma yapılmış bir dayanak varlığı, belirlenmiş bir tarihte ve uzlaşma sağlanmış olan bir fiyata alma veya satma hakkı veren, ancak bu hakkın kullanılması konusunda herhangi bir mecburiyet yüklemeyen finansal anlaşmadır (Yavuz, 2002: 28). Alıcı ve satıcı arasında imzalanan opsiyon anlaşmalarında, opsiyonu satın alan taraf, anlaşmaya varılmış olan fiyat üzerinden, dayanak varlığı alma veya satma hakkına sahip olmakta ve bunun için satıcıya prim ödemektedir. Bunun yanı

sıra satıcının opsiyon sözleşmesiyle, alıcı talepte bulunduğu anda anlaşma sağlanmış olan fiyat üzerinden dayanak varlığı teslim etme yükümlülüğü bulunmaktadır (Chambers, 2009: 57). Opsiyonlar, sahibine belirli bir fiyat ve tarihe kadar sözleşmeye konu olan varlığı satın alma hakkı veren (call option) ve sahibine, varlığı belirli bir fiyat ile belirli bir tarihte satma hakkı veren (put option) opsiyonlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Hull, 2012: 7).

Satın alma hakkı veren opsiyonu alan taraf için, spot fiyatın anlaşma fiyatı ve prim toplamından yüksek olması durumunda ($\text{Spot fiyat} > \text{Anlaşma Fiyatı} + \text{Prim}$) kâr ortaya çıkmaktadır. Spot fiyatın, anlaşılan fiyat ve prim toplamından düşük olduğu durumda ($\text{Spot fiyat} < \text{Anlaşma Fiyatı} + \text{Prim}$) ise alıcı için zarar oluşmaktadır. Satma hakkı veren opsiyonlarda ise anlaşma yapılan fiyatın, spot fiyat ve prim toplamından yüksek olması durumunda ($\text{Anlaşma Fiyatı} > \text{Spot Fiyat} + \text{Prim}$) kâr, düşük olması durumunda ($\text{Anlaşma Fiyatı} < \text{Spot Fiyat} + \text{Prim}$) ise zarar oluşmaktadır (Aslan ve Terzi, 2013: 292). Ortaya çıkan zararın prim tutarından fazla olması durumunda ise bu hakkı kullanmak istemeyen opsiyon alıcıları sadece prim tutarını ödeyerek uğrayacakları zarar miktarını azaltabilmektedirler.

Bilinen ilk örneklerine Finikeliler ve Romalılarda rastlanmış olan opsiyonlar, 17.yüzyılda yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum Hollanda'da lale üreticileri ile spekülâtorler arasında yapılan ve belirli cinsteki lale soğanlarının, önceden anlaşılmış bir fiyattan, gelecekteki bir tarihte alma veya satma hakkını düzenleyen sözleşmelerin alınıp satılmasıyla gelişim göstermiştir. 1973 yılında ise Chicago Opsiyon Borsası'nda opsiyon sözleşmelerinin alınıp satılmaya başlaması bu piyasaların gelişmesinde önemli rol oynamıştır (Yalçiner vd., 2014: 233-234). Bunun yanı sıra bazı kaynaklar, ilk opsiyon örneklerini filozof, matematikçi ve gök bilimci olan Thales' e kadar dayandırmaktadır. Thales yaşadığı dönem içerisinde hava durumu ve buna bağlı olarak ürün rekolteleri hakkında tahminlerde bulunmaktadır. Yaptığı zeytin rekoltesi tahmini sonrası zeytin atölyeleri kullanım haklarını daha önceden ucuza

satın almış ve beklentisinin gerçekleşmesi sonucu da yüksek fiyattan satarak kâr elde etmiştir (Korkmaz ve Ceylan, 2012: 386). Bu bilgilere göre opsiyonların ilk örneklerinin, hangi dönemde ve ne şekilde olduğu konusunda kesin bir kaniya varılamadığı görülmektedir.

Opsiyonlar birçok kaynakta sahibine bir şeyi yapma hakkı vermesi ile vurgulanmaktadır. Sahibinin ise tanınmış olan bu hakkı kullanması zorunlu tutulmamıştır. Bu durum opsiyonları, sahibinin dayanak varlığı almanın ya da satmanın zorunlu olduğu forward ve futures anlaşmalardan ayıran en temel özelliğidir. Buna ek olarak futures ve forward anlaşmalarda, sözleşme dâhilinde mal bedeli hariç bir maliyet yok iken, opsiyonlarda hakkın kullanılmaması durumunda bile ödenmesi gereken prim işletmelere ya da bireylere ek maliyet olarak yansımaktadır (Hull, 2012: 8). Anlaşmayı satın alan tarafın riski veya zararı, ödeyeceği prim ile sınırlı olan opsiyonların, riski aktarma özelliği, finansal kaldıraç etkisi, işletmelere likidite sağlaması, esneklik tanınması, kâr sağlama olanağı meydana getirmesi ve şeffaflık gibi özellikleri gerçek veya tüzel kişiler tarafından tercih edilme sebepleri arasında gösterilmektedir (Alpan, 1999: 5).

1.2.2 Türev Olmayan Finansal Araçlar

Geçmişte ve günümüzde döviz kurunda yaşanan dalgalanmalar, işletmelerin kâr/zarar durumuna ve nakit akışlarına oldukça etki eder konuma gelmiştir. İşletmelerin çok sık karşı karşıya kaldıkları bu risk türü için TMS 39 Finansal Araçlar Standardı'nda da ayrı bir parantez açılmıştır. Standart kapsamında, finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için kullanılan korunma araçları, türev araçlar ve sadece döviz kuru riskinden korunma amaçlı kullanılan türev olmayan finansal varlık veya borçlar şeklinde sınırlandırılmıştır(TMS 39, md.9). Bu ifade döviz kuru riskinden korunmak için kullanılan ve türev olmayan finansal varlıkların neler olduğu sorusunu akla getirmektedir.

Allayannis ve Ofek çalışmalarında, döviz kuru riskinden korunma amaçlı kullanılan ancak türev ürün olmayan döviz kredisinin, işletmeler tarafından tercih edildiğini ortaya koymuştur (Allayannis ve Ofek, 2001: 274). Buna ek olarak leasing, forfaiting ve factoring; döviz kuru riskinden

korunma amacıyla kullanılan finansal araçlardan bazılarıdır (Doğanay, 2016: 521).

1.2.2.1 Döviz Kredisi

Döviz kredisi, miktarı ülke para biriminden başka yabancı bir paraya göre belirlenen ve krediyi sağlayan kuruma, ihtiyaç sahibinden ülke para biriminden başka bir para birimiyle geri ödeneceği taahhüt edilen kredilerdir. Döviz kredileri ihracat yapan işletmelerin kredi ihtiyaçları, yatırım ihtiyaçları ve müteahhitlik hizmetleri gibi ihtiyaçları kapsayan operasyonel ihtiyaçlarını karşılama amacı ile kullanılmaya başlanmıştır. Ancak zaman içinde operasyonel ihtiyaçları karşılama avantajının yanı sıra sağlamış olduğu maliyet avantajı ve kur riskinden korunmada kullanılması döviz kredisine olan talebi artırmış ve kullanımının yaygınlaşmasını sağlamıştır (Siren, 2010: 6).

Döviz kredisi aracılığıyla kur riskinden korunma işlemi, çeşitli kaynaklarda ihracatçı ve ithalatçı açısından ayrı ayrı incelenmektedir. Gelecekte tahsilat yapacağı döviz kurunda düşüş beklentisi olan bir ihracat işletmesi, ticari işlemi gerçekleştirdiğinde ortaya çıkan, vadeye bağlanmış olan alacağa istinaden, aynı döviz biriminden, aynı tutarda ve vadede döviz kredisi kullanmaktadır. Bu meblağı krediyi kullanmış olduğu tarihteki spot piyasada kendi döviz cinsine çevirmektedir. Alacak tahsil edildiğinde ise bu tutar döviz kredisine aktarılmakta ve borç kapatılmaktadır. Borç alınan kredi tutarı, alacağın tahsil edileceği vadeye kadar faize yatırılabilen ve böylece kredi kullanımından doğan faiz zararı azaltılmaktadır. Ancak yapılan işleme rağmen zarar oluşmuş ise bu korunma masrafı olarak adlandırılmaktadır. Gelecekte ödeyeceği borcun para biriminde değer artışı beklentisi olan bir ithalatçı ise, var olan döviz borcu tutarında spot piyasadan döviz alımında bulunarak kur riskinden korunabilmektedir. İthalat işlemi sonucunda ortaya çıkan döviz borcu tutarında alınan döviz, borcun vadesine uygun bir şekilde faiz karşılığında bankaya yatırılmaktadır. Bu işlemin sonucunda ithalatçı vade sonundaki döviz mevduatıyla ithalat borcunu ödemekte ve kurda yaşanacak olan artışlardan etkilenmemektedir (Yıldız ve Çiftçi, 2011: 90-91).

1.2.2.2 Factoring

Factoring, mal ve hizmet alım satımı yapan bir firmanın, satış faaliyetinden doğan kısa vadeli alacakları ile ilgili gerçekleştirilecek olan tahsilât, muhasebe, takip ve tahsil edilememesinden dolayı ortaya çıkan zararın telafi edilmesi gibi işlemlerin tamamının veya bazılarının factor adı verilen gerçek veya tüzel kişilerce üstlenilmesidir (Demir ve Önem, 2012: 33). Başka bir ifadeyle, anlaşma yapıldığı tarihte peşin ödeme yaparak bütün alacakları satın alan, alacakları tahsil eden, bu alacaklara ilişkin yapılması gereken muhasebe kayıtlarını tutan, borçlu taraf hakkında bilgi edinen ve bu bilgileri güncel tutan, borçlunun ödeme güçlüğü yaşamaması halinde ortaya çıkacak zararı üstlenen kurumlar factoring işletmesi olarak adlandırılmaktadır (Özdemir, 2005: 199).

Factoring işlemlerini ilk olarak 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde tekstil sanayinde kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Ancak bazı kaynaklarda ilk örnek olarak, 18. yüzyılda Londra'da kurulan "House of Factor" şirketinin bazı malların finansmanını sağladığı ve bunun yanı sıra mali kolaylıklar sunduğu da yer almaktadır. Önceleri sadece tekstil alanında faaliyet gösteren factorler, 1960'lı yılların sonlarında tekstil dışındaki alanlarda da sorumluluk üstlenmeye başlamışlardır. Factoring işlemi, Amerika Birleşik Devletleri'nde vadeli alacakların tahsilinin ve garantisinin sağlanması amacıyla kullanılırken, Avrupa'da finansman açısından sağladığı kolaylıklar nedeniyle tercih edilmektedir (Aydın, 1994: 14).

Factoring işlemi, temelde ihracatı gerçekleştiren taraf için işletme sermayesi yönetimi, kârlılık ve risk yönetimi açısından avantajlar sağlamaktadır. Satıcının nakde vadesinden önce ve hızlı kavuşması, borç ödemede katlanacağı faiz ve kâr payı gibi maliyetlerden kurtulması, günlük faaliyetlerinde yaşanacak problemlerin azalması gibi konular sermaye yönetimi bakımından üstünlük tanımaktadır. Bunun yanı sıra vadeli satışa imkân tanınmasından dolayı satışların artması ve buna bağlı kârlılığın yükselmesi de avantajları arasında sayılmaktadır. Dış ticaret sonucunda ortaya çıkan faiz riski, kur riski ve ülke riski gibi unsurların da factor adı

verilen kişi veya kuruma devredilmesi de factoring işleminin tercih edilme nedenleri arasında yer almaktadır (Yalçiner vd., 2014: 15). İhracatı gerçekleştiren taraf alacağını, factoring işlemi ile tahsil ettiğinde vade sonunda kadar kurda yaşanabilecek olumsuzluklardan etkilenmemekte ve böylece riskten korunma işlemi gerçekleştirebilmektedir.

1.2.2.3 Forfaiting

Küreselleşmenin etkisi ile işletmelerin kendi ülkeleri dışında yer alan işletmelere satış yapmaya başlaması ve bu durumun yaygınlaşması, belirli riskler ile karşılaşma olasılıklarını da artırmıştır. Riskten korunma yöntemlerinde biri olan forfaiting, genel olarak ihracatçının yapmış olduğu vadeli satıştan doğan bir alacağın devrine izin veren ve bu alacağın ihracatçının vazgeçme, cayma hakkı olmaksızın bir finans kuruluşuna satın alınması işlemidir. Satın alma işlemi gerçekleştiren taraf gerçek veya tüzel bir kişi olabilmekte ve forfaiter olarak adlandırılmaktadır (Özdemir, 2005: 209-210). Bir başka tanıma göre ise forfaiting, ihracat nedeniyle ortaya çıkan alacağın cayma hakkı olmaksızın satın alındığı, sabit faizli ve orta vadeli bir finansman tekniğidir (Güzel, 1996, 1). Forfaiting ve factoring temelde çok benzerlik gösterebilir de, factoring uygulamasının kısa vadeli alacaklar için, forfaiting uygulamasının ise orta ve uzun vadeli yatırım mallarına ilişkin alacaklar için kullanılması birbirlerinden ayrılmasını kolaylaştıran noktadır (Yalçiner vd., 2014: 25).

Forfaiting piyasaları, dünya ticaretinde meydana gelen değişiklikler sonucunda 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu yıllarda gelişmekte olan ülkelerin yatırım mallarına olan ihtiyacı giderek artmış ve bu ihtiyaçlar gelişmiş ülkelere talep edilmiştir. Bu gelişmelerden dolayı 90 veya 180 günlük olan borç ödeme sürelerinde artış olması istenmiştir. Ancak gelişmiş ülkelerde yer alan ihracatçıların bu vade uzatma taleplerine finansman sağlayamayacak durumda olması forfaiting piyasalarının doğmasına neden olmuştur. Önceleri 5-7 yıllık yatırım malları ihracatında kullanılan bir yöntem olsa da sonraki dönemlerde baraj, yol ve liman gibi tesislerin finansmanında kullanılmaya başlanmıştır (Palacioğlu, 1994: 5).

Forfaiting ihracat temelli bir yöntemdir ve bu nedenle ihracatı yapan tarafa pek çok avantaj ve dezavantajlar sağlamaktadır. Bu yöntemin avantajlarından bazıları şöyledir (Yaçiner vd., 2014: 32-33):

- İşletme ihtiyaç duyduğu fonları sermaye maliyetine katlanmadan elde edebilmektedir.
- Orta veya uzun vade beklenmeden alacağın tahsil edilmesi işletme likiditesini olumlu etkilemektedir.
- Likiditesi yüksek olan bir işletmenin kredi değerliliği artmakta ve ek kaynağa erişimi kolaylaşmaktadır.
- Forfaiting işlemi ile vadeli satış imkânı artmakta ve bu durum satış hacmine olumlu yansımaktadır.
- Satıştan doğan alacağı tahsil edememe riski, kur riski, faiz oranı riski ve ülke riski forfaiter tarafına devredilmekte ve bu risklere ilişkin ihracatı sigorta ettirme maliyetlerine katlanılmamaktadır.

İhracatçıya sağlamış olduğu dezavantajlar ise aşağıda belirtilmiştir (Güzel, 1996: 42).

- Orta ve uzun vadeli alacaklara yönelik olması ve forfaiter olan tarafın bütün riskleri üstlenmesi, bu hizmet karşılığında işletmenin katlanacağı maliyeti diğer yöntemlere kıyasla artırmaktadır.
- İhracatçının cayma hakkının bulunmaması, ithalatçı ülkedeki yasaların ve garanti işlemlerinin çok iyi araştırılması ve bilinmesini gerektirmektedir.

1.2.2.4 Leasing

Finansal kiralama olarak da bilinen leasing; mal sahibinin, mal veya gayrimenkulünün kiralama işlemi sonucunda belirli bir süre için başkası tarafından kullanılmasına izin veren sözleşme şeklinde tanımlanmaktadır. Leasing işleminde kiralanın varlığın sahibi satıcı veya üretici, varlığın kullanıcısı ise kiracı olarak adlandırılmaktadır (Coyle, 2000: 1). Bu iki tarafa ek olarak finansal kiralama şirketi de üçüncü bir taraf olarak işlemlerde yer almaktadır. Bazı kaynaklarda leasing şirketi olarak da geçen finansal kiralama şirketi, leasinge konu olan malları, kiracının talebi üzerine

ilgili malın üreticisi veya satıcısından satın alan taraftır. Satın alınan malın, her türlü fayda ve kullanım hakkı ile birlikte leasing sözleşmesi aracılığıyla belirli bir dönem için kiracıya devretme işlemini de leasing şirketi gerçekleştirmektedir (Yalçiner vd., 2014: 54).

Modern anlamda leasing, 1930'lu yıllarda Amerika Birleşik Devleti'nde yaşanan ekonomik krizlerden sonra girişimcilerin yatırım yapmak için gerekli olan kaynağa erişememesi sonucu ortaya çıkmıştır. 1950'li yıllarda Amerika'da kullanımı önem kazanan leasing işlemleri, sonraki dönemlerde Avrupa'da ve Japonya'da yaygınlaşmıştır (İlyas, 1994: 1). Önemi giderek artan ve kullanımı yaygınlaşan leasing uygulamasını kiralama işleminden ayıran temel özellikler bulunmaktadır. Bunlar (Yıldırım, Albez ve Küçük, 2006: 362):

- Yatırım malı leasing şirketinin mülkiyetine geçmiş olmalıdır.
- Fatura ödemeleri leasing şirketi tarafından belirlenmiş günlerde yapılmalıdır.
- Yatırım malının kullanım hakkı ve ortaya çıkabilecek riskleri finansal kiralama sözleşmesi ile kiracıya devredilmektedir.
- Kira ödemeleri üretici veya satıcı ile kiracı arasında daha önceden belirlenmiş bir takvimde gerçekleşmektedir.
- Kira ödeme işlemi son bulduktan sonra (yasal olarak en az dört yıl; ticari araçlarda ise iki yıl geçtikten sonra) malın mülkiyeti genellikle kiracıya sembolik bir bedelle devredilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, TMS 39 kapsamında yer alan Finansal Riskten Korunma Muhasebesinde yer alan döviz kuru riskinden korunmada türev olmayan araçların incelemesi gerçekleştirildiğinden leasing işleminde de yurt içi bir işlemin yanı sıra uluslararası yapılan finansal kiralama işlemi esas alınmaktadır. Bu noktada yukarıda belirtilmiş olan kiracı kavramı ithalatçı, kiraya veren yani malın ya da gayrimenkulün üreticisi veya satıcısı olan taraf ise ihracatçı olarak adlandırılacaktır. Kur riskinden korunma konusu her iki taraf açısından incelendiğinde ithalatçının bu riskten korunmasının gerçekleşmediği ancak ihracat yapan tarafın ise korunma sağladığı anlaşılmaktadır. Finansal kiralama şirketi, yaptığı sözleşmede

belirtilen hususlar çerçevesinde kira bedellerini taksitler halinde ithalatçıdan tahsil etmektedir. İthalatçı, döviz borcunun olması nedeniyle kurda yaşanacak olan dalgalanmalardan ödeme dönemlerinde etkilenmektedir. Diğer taraftan üretici veya satıcı firma ile finansal kiralama şirketi arasında yapılan sözleşmede, konu olan vade geldiğinde, önceden belirlenmiş olan bedel faaliyet gösterdiği ülkenin para biriminde tahsil edilecek ve yaşanacak kur dalgalanmalarından ihracatçı taraf etkilenmeyecektir (Yıldız ve Çiftçi, 2011: 97-98).

2. BÖLÜM

MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA

RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ

Küreselleşme ile birlikte sınırların ortadan kalkması işletmelere farklı ülkelerde yeni pazarlara girme ve ticaret hacimlerinin artırma olanağı tanımıştır. Bu süreç işletmeleri birçok yönde etkilemiş olup muhasebe uygulamalarının da uluslararası boyut kazanmasına neden olmuştur. Ek olarak finansal bilgilerin raporlanması, açıklanması gibi konularda da sorunları beraberinde getirmiş ve uyum sorunu ortaya çıkmıştır. Uluslararası alanda kabul görece ve uygulanacak muhasebe standartları oluşturma çabası da bu sorunun çözümü adına yapılan temel çalışmalar arasındadır (Yılmaz, 2007: 140).

Standart kavramı, daha önceden belirlenmiş olan kıstas veya kriterlere uyum gösteren nitelik ve karşılaştırma yapmaya imkân sağlayan ölçü olarak açıklanmaktadır (Erol ve Aslan, 2017: 58). TDK ise belirli bir tipe göre yapılmış veya ayrılmış, ölçün, ölçünlü, tek biçim şeklinde tanımlama yapmaktadır (TDK, 2018). Bu açıklamalardan yola çıkarak muhasebe açısından standart kavramının, muhasebe uygulamalarına ve finansal tablolara yönelik ilkelerin kullanılmasına imkân veren kurallar ve esaslar bütününe ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Atmaca, 2010: 5). Muhasebe standartlarının uygulanması, Türk şirketlerinin dünya çapında kabul görmeleri ve rekabeti arttırmaları, finansal anlamda ihtiyaç duyulan kaynaklara kolay erişim imkânının sağlanması, yabancı şirketlerin Türkiye'deki yatırımlarının önünün açılması gibi birçok konuda kilit rol oynamaktadır (Kocamaz, 2012: 110).

Muhasebe standartlarının oluşturulması sürecinde Dünya'da sayısız çalışma yapılmıştır. Türkiye'de ise bu çalışmalar devlet eliyle yürütülmektedir. Standartların oluşturulması aşamasında ortaya çıkan sorunların ve karmaşanın giderilmesi amacıyla 1999 yılında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuş ve 2002 yılında faaliyete

geçmiştir. İlk yapılan lisans anlaşmaları kapsamında 38 adet muhasebe standardı ve 21 adet yorumdan oluşan uluslararası muhasebe standartlarının Türkçe'ye çevirisini yaparak resmi gazetede yayınlanmasını sağlamıştır (Kocamaz 2012: 111).

Günümüzde muhasebe düzenlemeleri, Maliye Bakanlığı ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) yönergeleri çerçevesinde belirlenmektedir. 2011 yılında 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan KGK tarafından yayınlanmış olan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) seti, Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş¹ (KAYİK) tanımı kapsamında işlem gören şirketler tarafından uygulanmaktadır (Öztürk, 2017: 595). Bununla birlikte, bağımsız denetime tabi olup KAYİK dışında olan işletmeler de isterlerse TMS/TFRS'yi uygulayabilmektedir. TMS/ TFRS uygulamayan işletmelerin ise Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)'ni uygulayarak raporlama yapması istenmiştir. Ancak TMS/ TFRS ve MSUGT birbiri ile uyum göstermediğinden bağımsız muhasebe denetiminde finansal tabloların doğruluğunun tespiti sırasında iki farklı karşılaştırma kıstası kullanımı sorunu ortaya çıkmıştır (Gençoğlu, 2017: 2). Bunun yanı sıra MSUGT'ı uygulayan işletmelerin tablolarında, işletmenin finansal durumunun gerçeğe uygun tespit edilip sunulmasından ziyade vergi matrahının doğru bir şekilde tespit edilmesi amacı güdülmektedir (Yünlü, 2016: 27). Tüm bu sorunların ortadan kaldırılması adına KGK, 29 Temmuz 2017 tarihinde TMS/ TFRS' ler ile tam uyum gösteren KAYİK' ler dışında, bağımsız denetime tabi olan kurumlar için Büyük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS)' ni yayınlamıştır (Gençoğlu, 2017: 2). Bu standart ile hem Dünya çapında hem de bağımsız denetim alanında kabul görececek bir ölçek sunulması hedeflenmektedir (Öztürk, 2017: 596). Bu bağlamda, KAYİK harici olan TMS/TFRS'yi

¹ 2.11.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayınlamış olan 660. Kanun Hükmüne Kararname'nin 2. Maddesi'ne göre KAYİK kapsamına giren şirketler “ halka açık şirketler, bankalar, reasürans ve emeklilik şirketleri, factoring şirketleri, finansman şirketleri, finansal kiralama şirketleri, varlık yönetim şirketleri, emeklilik fonları, ihracatçılar ve sermaye piyasası kurumları ile faaliyet alanları, işlem hacimleri, istihdam ettikleri çalışan sayısı ve benzeri ölçütlere göre önemli ölçüde kamuoyunu ilgilendirdiği için Kurum tarafından bu kapsamda değerlendirilen kuruluşlar” şeklinde tanımlanmaktadır.

uygulamayan tüm bağımsız denetime tabi işletmeler 01.01.2018 tarihinden itibaren BOBİ FRS' yi uygulamak zorundadır.

Bu çalışmanın temelini oluşturan finansal araçlar Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı içerisinde, BOBİ FRS' de ise Bölüm 9'da yer almaktadır. Her iki standartta da riskten korunma muhasebesine yer verilmiş olup aralarında bazı uygulama farklılıklarına rastlanmaktadır. Tezin ikinci bölümünde, riskten korunma muhasebesini uygulayabilmek için işletmelerin sağlaması gereken ölçütler, finansal riskten korunma işlemleri, etkinlik ölçümünde kullanılan yöntemler ve TMS 39 ile BOBİ FRS Bölüm 9'da korunma muhasebesi kapsamında benzerlik ve farklılıklar ele alınmıştır.

2.1 İşletmelerin Sağlaması Gereken Ölçütler

Riskten korunma muhasebesini uygulamak isteyen işletmelerin TMS ve BOBİ FRS kapsamında belirtilmiş olan bazı ölçütleri sağlaması gerekmektedir. Bu ölçütler TMS 39'da 88. Madde ve BOBİ FRS Bölüm 9'da 46. Madde ışığında Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: TMS ve BOBİ FRS' ye Göre Korunma Muhasebesi için İşletmelerin Sağlaması Gereken Ölçütler

TMS	BOBİ FRS
Belgelendirme	Belgelendirme
Korunma işleminin etkin olması	Korunma işleminin etkin olması
Nakit akış riskinden korunma işlemlerinde korunma işleminin konusu olan tahmini işlemin gerçeğe dönüşme ihtimalinin yüksek olması	Korunmak istenen riskin nitelikleri (kur riski, faiz oranı riski, fiyat riski)
Riskten korunma işleminin etkinliğinin güvenilir şekilde ölçülmesi	Seçilen korunma aracına ilişkin şartlar (faiz oranı swapı, döviz swapı, döviz forward sözleşmesi, emtiaya dayalı forward sözleşmesi)
Riskten korunma etkinliğinin süreklilik arz etmesi	

Belgelendirme

Finansal riskten korunma işleminin başlangıcında, işletmenin riskten korunma işleminde bulunmasına neden olan risk yönetimi hedefi belirlenmelidir. Bunun yanı sıra uygulanacak stratejinin resmi bir tanımı yapılmış olması ve işlemlerin belgeye dayandırılması gerekmektedir (TMSK, 2010: 841). TMS ve BOBİ FRS' de korunma muhasebesi uygulamak isteyen işletmeler için belgelendirme şartının yerine getirilmesi istenmektedir. Bununla birlikte belgelerin içermesi gereken bilgilerin neler olduğu ve kapsamı konusunda soru işaretleri oluşmuştur. Bununla birlikte belli başlı sağlanması gereken unsurlar sunulmuştur. Belgelerin içeriğinde bulunması gereken unsurlar aşağıda özetlenmiş ve bir örnek yardımıyla açıklanmıştır (Ramirez, 2007: 17).

- İşletmenin finansal riskten korunma konusundaki risk yönetiminin hedef ve stratejileri, riskten korunmaya başvurma sebebi ve riskten korunmanın işletme risk yönetiminin hedef ve stratejileri ile tutarlı olduğuna dair kanıtlar içermelidir.
- Riskten korunmanın tipi(gerçeğe uygun değer riskinden korunma, nakit akış riskinden korunma veya net yatırım riskinden korunma) belirtilmelidir.
- Riskten korunma nedeni (kur riski, faiz riski, fiyat riski ve/ veya kredi riski)spesifik olarak belirtilmelidir.
- Riskten korunma aracının ne olduğu açıkça tanımlanmalıdır.
- Finansal riskten korunma konusu olan kalem detaylı anlatılmış olmalıdır. Gerçeğe uygun değer riskinden korunmada belge, korunmaya konu olan kalemin gerçeğe uygun değerindeki kazanç veya kayıpların muhasebeleştirme yöntemini de içermelidir. Riskten korunma konusu kalem tahmini bir işlem olması durumunda ise belgede, tahmini süre, işleme konu olan varlığın yapısı ve miktarı yer almalıdır.
- Riskten korunma etkinliğinin hem ileriye hem de geriye dönük nasıl ölçüldüğüne yer verilmesi gerekmektedir. Kullanılacak yöntem ve

uygulama sıklığı, kümülatif veya dönem bazlı hesaplamalardan hangisinin kullanılacağı da belirtilmelidir.

Aşağıda yer alan tabloda, riskten korunma muhasebesi kapsamında yapılacak belgelendirme işlemi örneğine yer verilmiştir.

Tablo 2: Riskten Korunma Muhasebesi Belgelendirme Örneği

Risk yönetimi amacı	100 milyon Dolar değerindeki bitmiş ürünün yüksek olasılıkla gerçekleşecek olan satışında Türk Lirası değerinin korunması
Riskten korunma stratejisi	Kâr ve zarar durumunda meydana gelebilecek değişkenliği azaltma
Riskten korunma tipi	Nakit akış riski
Risk türü	Döviz kuru riski
Riskten korunma aracı	Döviz kuru forward sözleşmesi. Referans numarası 012345. Forward işleminde karşı kurum XYZ Bankası'dır.
Finansal riskten korunma konusu kalem	31.10.2018'de gerçekleşecek 100 milyon Dolar değerindeki bitiş ürün satışı
Etkinlik testi	İleriye Dönük Etkinlik Testi: Her raporlama dönemi sonunda yapılacaktır. Riskten korunmada etkinlik düzeyinin yüksek olması beklenmektedir. Geriye Dönük Etkinlik Testi: Rasyo analizi yöntemi kullanılarak her raporlama tarihi sonunda yapılacaktır. Kümülatif değişikliklere göre karşılaştırma esas alınacaktır.

Kaynak: (Ramirez, 2007: 17-18)

Korunma İşleminin Etkinliği

Küresel ve ekonomik etkiler doğrultusunda, finansal risklerden korunmak istenen kalemlerin gerçeğe uygun değerinde veya işletmelerin nakit akışlarında değişiklikler meydana gelmektedir. Bu değişikliklerin finansal riskten korunma amacıyla kullanılan araçlarda oluşan değişiklikler ile dengelenme derecesine "riskten korunma etkinliği" denmektedir (Türel, 2008: 57). Ortaya çıkan dengelemenin, TMS 39 Finansal Araçlar:

Muhasebeleştirme ve Ölçme ve BOBİ FRS Bölüm 9 ve Özkaynaklar Standardı kapsamında “oldukça etkin olması” beklenmektedir (TMS 39, md.88 ve BOBİ FRS Bölüm 9, md. 46/d). Etkinlik ölçümünün nasıl yapıldığı ve hangi yöntemlerin kullanıldığı, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrı bir başlık altında detaylı olarak anlatılmaktadır.

İşlemin Gerçekleşme İhtimalinin Yüksek Olması

Finansal riskten korunma işleminin konusunu oluşturan tahmini işlemin gerçekleşme olasılığının yüksek olması şartı nakit akış riskinden korunmada geçerli olmaktadır. Buna ek olarak nakit akışında oluşacak değişikliklerin kâr veya zararı etkileyebilecek büyüklük ve nitelikte olması da sağlanması gereken ölçütler arasında yer almaktadır (TMSK, 2010: 841).

Riskten Korunma Etkinliğinin Güvenilir Şekilde Ölçülmesi

Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında riskten korunma işleminin etkinliğinin güvenilen bir yöntem aracılığıyla ölçülmesi istemektedir. Bu durum riskten korunma konusunu oluşturan kalemin gerçeğe uygun değeri ve nakit akışları ile riskten korunmak amacıyla edinilen araçların gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülmesini ifade etmektedir (Doğanoğlu, 2014: 67). Gerçeğe uygun değer ölçümünün nasıl yapılması gerektiği ayrı bir başlık altında detaylı olarak anlatılmıştır.

Riskten Korunma Etkinliğinin Süreklilik Arz Etmesi

Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde etkinlik, en azından işletmenin yıllık veya ara dönem finansal durum tablolarının hazırladığı zamanlarda değerlendirilmeli ve değerlendirme işlemi süreklilik arz etmelidir. Bu şarta ek olarak değerlendirilen işlemin tüm raporlama dönemleri için etkin olması istenmektedir (TMSK, 2010: 841).

BOBİ FRS’ de yer alan dört ölçütten ikisi TMS 39 ile birebir benzerlik göstermektedir. Bunlar; belgelendirme ve korunma işleminin etkin olması şartıdır. Bununla birlikte BOBİ FRS’ de nakit akış riskinde tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin yüksek olması, etkinliğin güvenilir olarak ölçülmesi ve ölçülen etkinliğin süreklilik arz etmesi gibi konulara değinilmemektedir. Bu durum neticesinde finansal riskten korunma

muhasebesini kullanmak isteyen işletmelerin sağlaması gereken şartlar TMS ve BOBİ FRS' de birbirinden ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.2 Finansal Riskten Korunma Konusu Kalem

İşletmeyi, gelecekte meydana gelecek nakit akışlarında veya gerçeğe uygun değerde değişiklik olması riski ile karşı karşıya getiren ve finansal riskten korunan olarak adlandırılan kalemlere TMS/IFRS ve BOBİ FRS' de yer verilmiş olup, TMS 39 kapsamında aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır (TMS 39, md.78).

- Tek bir varlık, borç, kesin taahhüt, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem veya yurt dışında var olan bir işletmedeki net yatırım
- Riskleri ve özellikleri benzer olan varlıklar, borçlar, kesin taahhütler, gerçekleşme ihtimali yüksek işlemler veya yurt dışındaki işletmelerde bulunun net yatırımlar
- Yalnızca faiz riskinden korunmak istenen bir portföyde, korunulan finansal riski paylaşan finansal varlıklar veya borçlar

Standartta belirtilmiş bu özelliklerin yanı sıra bazı korunma konusu kalemler hakkında özel kısıtlamalara da yer verilmiştir. Bu kısıtlamalara ilişkin detaylı açıklamalar aşağıda yer almaktadır (TMS 39, md.81-83).

- Finansal varlık veya borcun riskten korunmasının istenmesi durumunda ise bu unsurlar, nakit akışlarının veya gerçeğe uygun değerinin yalnızca bir bölümü ile ilişkili bulunan riskler açısından korunma konusu kalem olarak kabul edilmektedirler. Çünkü faiz içeren bir finansal varlığın veya borcun karşılaştığı faiz riskinin ölçülebilir veya belirlenebilir bir bölümünün korunmasına izin verilmektedir.
- Finansal riskten korunma konusu kalemin finansal nitelikte olmayan bir varlık veya borç olması durumunda, bu unsurların değerlerinde meydana gelen değişikliklerin riskle ilişkili kısımlarının ayrılması ve ölçülmesi zor olmaktadır. Bu durumun tek istisnası döviz kur riskidir. Kur riskinin diğer risklere göre ayrılması ve ölçülmesi daha kolay olmaktadır. Yaşanılan zorluklar nedeniyle söz konusu finansal

olmayan varlık ve borçlar kur riskine veya maruz kaldıkları tüm risklere karşı korunma konusu kalem olarak nitelendirilebilmektedir.

- Bir grup içerisinde yer alan ayrı varlık ve borçların korunmak istenen riski paylaşması durumunda, benzer özelliklere sahip olan unsurların bir araya toplanıp grup olarak finansal riskten korunması mümkün olmaktadır. Ancak bu durumun gerçekleşebilmesi için grup içerisindeki her bir kalemin korunulan risk ile ilişkilendirilebilen gerçeğe uygun değer değişiklikleri, tüm grubun değerinde yaşanan değişiklikler ile yaklaşık olarak orantılı olması istenmektedir.

BOBİ FRS Finansal Araçlar ve Özkaynaklar standardında riskten korunmaya konu olan kalemler; borçlanma araçları, gerçekleşme olasılığı yüksek olan tahmini işlem veya kesin taahhüt, işletmenin elinde bulundurduğu bir emtiaya veya emtianın alınıp satılmasına ilişkin kesin taahhüt ve yurtdışında bulunan net yatırımlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Ancak BOBİ FRS Bölüm 9'da TMS 39'da olduğu şekilde bir ayrıma gidilmemiş olup kalemler sadece korunmak istenen üç risk üzerinden tanımlanmıştır. Bu risklerin neler olduğu ve hangi kalemi etkilediği BOBİ FRS Finansal Araçlar ve Özkaynaklar standardı 47. Madde kapsamında Tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo 3: BOBİ FRS Bölüm 9'da Korunmak İstenen Risk İle İlişkilendirilen Korunma Konusu Kalemler

Faiz Riski	İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden hesaplanmış olan borçlanma aracı
	Gerçekleşme olasılığı yüksek olan tahmini işlem
	Gerçekleşme olasılığı yüksek olan kesin taahhüt
Kur Riski	Gerçekleşme olasılığı yüksek olan tahmini işlem
	Gerçekleşme olasılığı yüksek olan kesin taahhüt
	Yurt dışındaki net yatırımlar
Fiyat Riski	Emtianın alınmasına veya satılmasına ilişkin kesin taahhüt
	Emtianın alınması veya satılmasına ilişkin gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem
	İşletmenin bünyesinde bulunan bir emtia

BOBİ FRS Bölüm 9 ve TMS 39’da korunma konusu olarak nitelendirilen kalemler; borçlanma araçları, gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini işlem, kesin taahhüt ve yurtdışındaki net yatırım şeklinde benzer olarak belirlenmiştir. Ancak her iki standartta da kalemlerin özelliklerine bakıldığında BOBİ FRS’ deki ayrımın riskler üzerinden, TMS’ deki ayrımın ise finansal nitelikte ya da grup içerisinde var olup olmamasına göre yapıldığı görülmektedir.

2.3 Finansal Riskten Korunma İşlemleri

Günümüz iş dünyasında meydana gelen finansal risklere karşı işletmelerin kendilerini korumaya almak istemeleri, ülkeleri ve yetkili kuruluşları bu alanda çalışmalar yapmaya zorlamıştır. Muhasebe standartlarında da bu kapsamda, üç farklı finansal riskten korunma işlemine yer verilmiştir. Bunlar;

- Gerçeğe uygun değer riskinden korunma,
- Nakit akış riskinden korunma ve
- Net yatırım riskinden korunmadır.

Yukarıda bahsi geçen işlemlere ilişkin detaylı açıklamalar ise aşağıda alt başlıklar halinde yer almaktadır.

2.3.1 Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma

Gerçeğe uygun değer kavramı; hakikat, akla uygunluk, şeffaflık gibi anlamları çağrıştıran oldukça yüklü bir kavramdır (Allatt, 2001: 22). Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından ilk yapılan gerçeğe uygun değer tanımı ise 1982 yılında yayımlanmış olan Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi isimli standartta yer almaktadır. Bu tanıma göre; bir varlığın bilgili ve istekli gruplar arasında el değiştirebileceği tutar, varlık veya borcun gerçeğe uygun değerini yansıtmaktadır (Cairns, 2006: 7). Literatürde ve uluslararası standartlarda benzer ifadeler kullanılarak yapılan gerçeğe uygun değer tanımı tek tip, standart bir tanım halini alamamıştır (Türel, 2012: 16). İlk kez 2012 yılında yayınlanan ve 2014 yılında güncelleştirilen TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı ve 2018 yılında revize edilen Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve

kapsamında ise piyasada var olan katılımcılar arasında, ölçüm yapılan tarihte olağan bir işlemde, bir varlığın satışını gerçekleştirilmesi veya bir borç devrinin sağlanması durumunda ödeme yapılacak fiyat şeklinde tanımlanmaktadır (TFRS 13, md. 9 ve Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, md.6.12).

Gerçeğe uygun değer yaklaşımının uygulama alanı öncelikle Anglosakson ülkelerinde başlamıştır. Güçlü sermaye piyasalarına sahip olan bu ülkeler sermaye paylarına sahip yaygın kitleler oluşmasına sebebiyet vermiştir. Böyle güçlü bir yapının meydana gelmesi, tüm bu ortamın denetim altına alınmasını, büyük ve bağımsız dış denetim faktörlerine ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Pay sahiplerinin gerçeğe uygun bilgiye ihtiyaç duyması da finansal durum tablolarının hazırlanmasında bu yaklaşımın kullanılmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra Anglosakson ülkelerinde vergi ve muhasebe kurallarının birbirinden farklılaştırılmış olması da gerçeğe uygun değer yaklaşımının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur (Şensoy, 2003: 23-24; Aktaran: Pamukçu, 2011: 85).

Türkiye’de gerçeğe uygun değerde meydana gelen değişimlerden korunma TMS 39’da 86. maddede açıklanmaktadır. Bu açıklamaya göre:

“Gerçeğe uygun değer riskinden korunma, muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borcun ya da muhasebeleştirilmemiş bir kesin taahhüdün veya bu tür bir varlık borç ya da taahhüdün belirlenebilir bir bölümünün gerçeğe uygun değerinde meydana gelen belirli bir risk unsuru ile ilişkilendirilebilen ve kâr veya zararı etkileyebilecek nitelikteki değişikliklere karşı gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir.”

Gerçeğe uygun değer riskinden korunabilmek için gerçeğe uygun değer ölçümünün yapılabilir olması gerekmektedir. Bu ölçüm, işletmeyi temel alan bir ölçüm olmamakla birlikte piyasa verilerine göre yapılmaktadır. Ancak bazı varlık veya borçlara ilişkin piyasa verilerine kolay ulaşım imkânı mevcut iken diğer varlık veya borçlara ilişkin verilere ulaşmak her zaman mümkün olmamaktadır. Verileri bulup bulmama durumu kesinlik kazanmamasına rağmen ölçümün amacı var olan piyasa koşullarında,

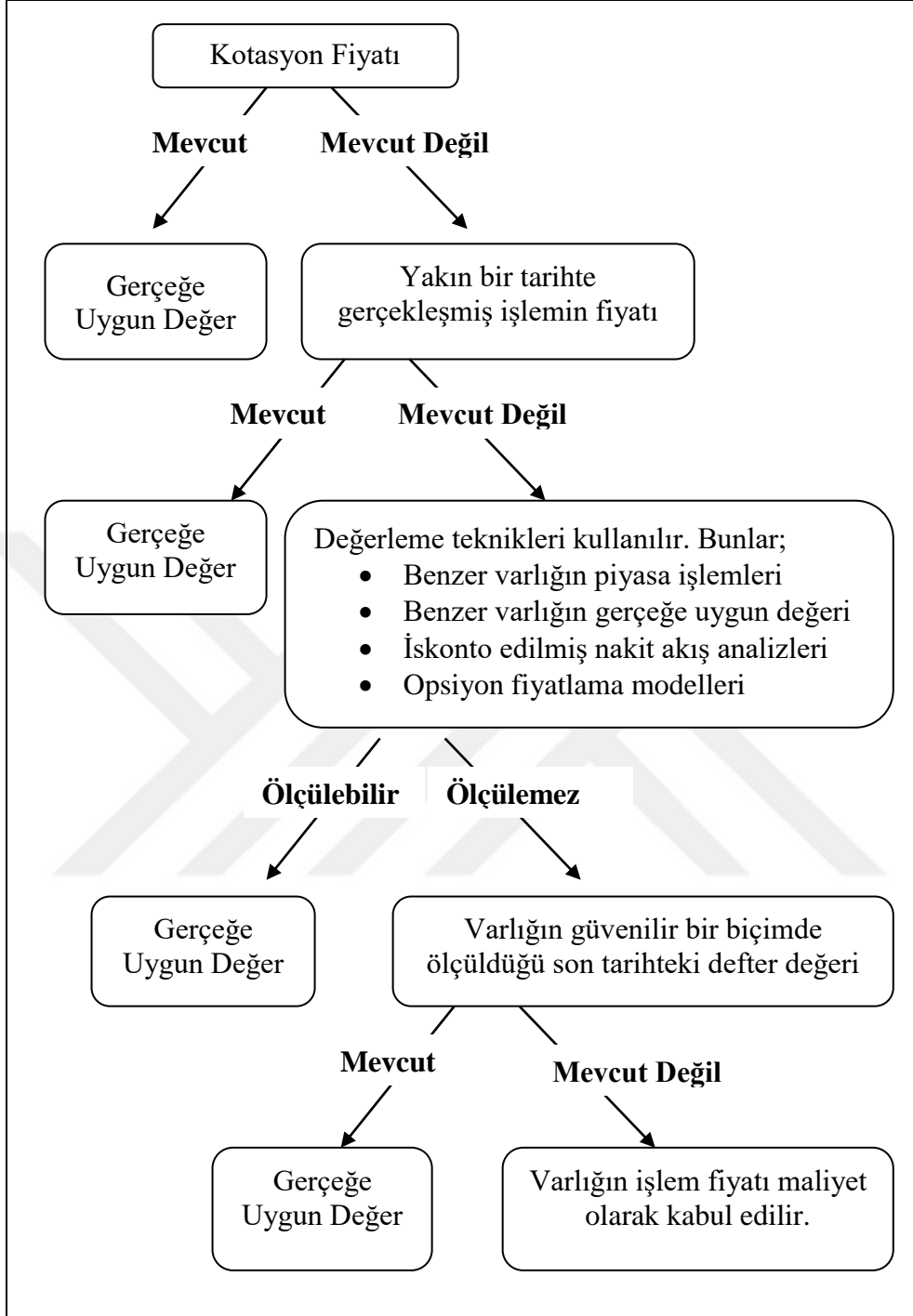
piyasadaki katılımcılar arasında bir varlığın satışı veya bir borcun devri sırasında ölçüm tarihindeki fiyatın tahmin edilmesidir (TFRS 13, md. 2). Ölçüm esnasında, varlık veya borcun el değiştirildiği varsayılmaktadır. Bu işlemin varlığın veya borcun en yüksek hacimde ve seviyede işlem gördüğü asıl piyasada ya da asıl piyasanın var olmaması durumunda en avantajlı piyasada yapıldığı kabul edilmektedir. TFRS 13’de en avantajlı piyasa, işlem ve taşıma sırasında oluşan maliyetlerin dikkate alınması ile birlikte varlığın satışından elde edilen tutarı en üst seviyeye çıkartan ya da borcun ödenmesi konusunda ödenen tutarı en az seviyeye indiren piyasa olarak açıklanmaktadır. Ölçümün yapılması ile ilgili TFRS 13’de belirlenen hususlar aşağıda maddeler yardımıyla açıklanmaktadır (TFRS 13, md. 15-21) .

- Asıl piyasayı ya da en avantajlı piyasayı belirlemek üzere, tüm piyasalarda araştırmalar yapmaya gerek görülmemektedir. Makul şekilde ulaşılan tüm bilgiler kabul edilmektedir ve normal şartlar altında bir varlığın satışının veya borcun devrinin gerçekleştirileceği piyasanın asıl piyasa veya asıl piyasanın olmaması durumunda en avantajlı piyasa olduğu varsayılmaktadır.
- Varlık veya borcun asıl piyahasının var olması durumunda, ölçüm yapılan tarihte farklı bir piyasada fiyatın daha avantajlı olduğu tespit edilse bile asıl piyasadaki fiyat dikkate alınmaktadır.
- Gerçeğe uygun değer ölçümünün yapılabilmesi için işletmenin piyasaya erişebilir durumda olması gerekmektedir.
- İşletme gerçeğe uygun değer ölçüm tarihinde, belirli varlığın satışını gerçekleştirecek ya da borcun devrini yapacak durumda olmasına gerek görülmemektedir.
- Gözlemlenebilir piyasaya hiçbir şekilde ulaşım sağlanamaması durumunda ise piyasadaki alıcı ve satıcılardan oluşan piyasa katılımcıların bakış açıları dikkate alınmaktadır.

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma, türev nitelikte olan korunma araçlarının gerçeğe uygun değerinde veya korunma araçlarının defter değerine ilişkin kur değişimlerinden kaynaklanan kazanç veya kayıplar, kâr

veya zararda muhasebeleştirilip, finansal tablolara aktarılmaktadır. Korunulan riskle ilişkilendirilebilen finansal riskten korunma konusu kalemden kaynaklanan kazanç veya kayıplar ise korunma konusu olan kalemin defter değerini düzeltmekte ve kâr veya zararda muhasebeleştirilmektedirler. Bu noktada TMS 39'un düzelenmiş son sürümün de (2017) değişiklik görülmektedir. Korunma konusu olan kalem ile ilgili olan yöntemin uygulanabilmesi için korunan kalemin maliyet değerinde başka bir değerle ölçülmüş olması istenirken, önceki sürümde maliyet değeri üzerinden ölçülmüş olsa dahi bu yöntemin uygulanabileceği yer almaktadır.

BOBİ FRS madde 9.27' de TFRS 13' de olduğu gibi gerçeğe uygun değer belirlenmesi ile ilgili detaylı açıklamalar bulunmaktadır. Bu açıklamalar aşağıdaki tablo yardımıyla açıklanmıştır.

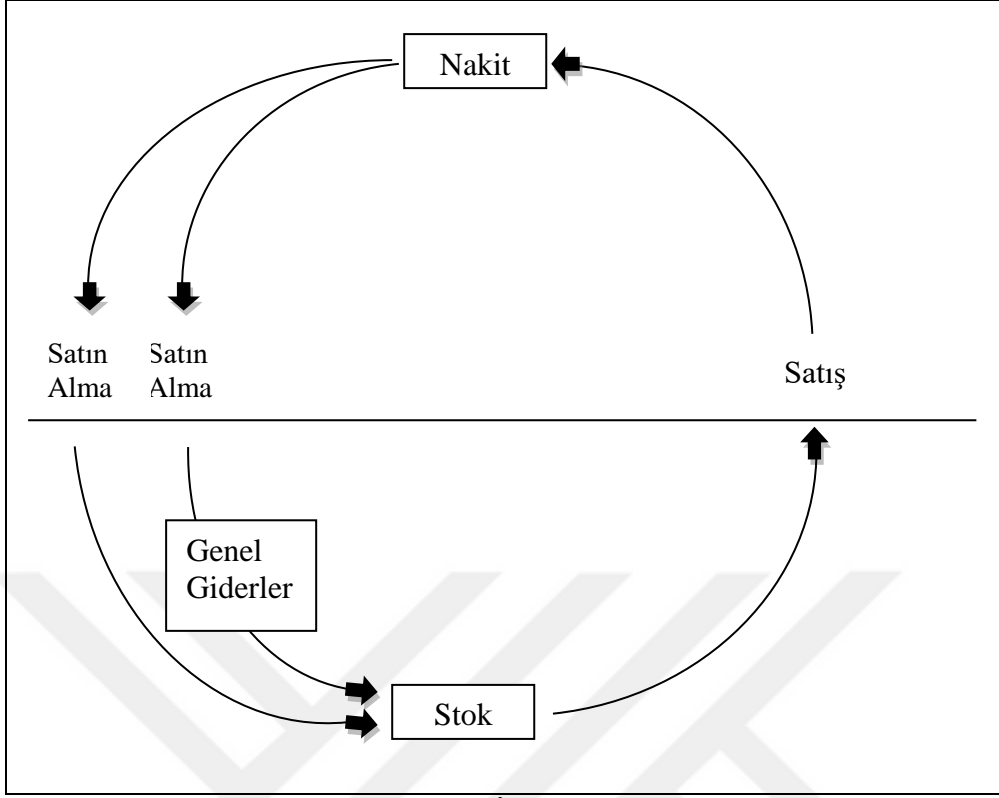
Şekil 3: BOBİ FRS'de Gerçeğe Uygun Değer Belirleme Hiyerarşisi

BOBİ FRS' de yer alan kotasyon fiyatı ibaresi; TRFS' de diğer taraflarca varlık olarak elde tutulan öz kaynağa dayalı finansal araçlar ve borçların gerçeğe uygun değerini hesaplamada kullanılmaktadır (TFRS 13, md. 37). Bunların dışında kalan varlık veya borçlar için asıl piyasa, asıl

piyasanın ulaşılabilir olmaması durumunda en avantajlı piyasa dikkate alınmaktadır. Bunu yanı sıra BOBİ FRS 9. Bölüm 53. madde de işletmenin sahip olduğu finansal araca ilişkin değişken faiz oranı riski, kesin taahhüde veya gerçekleşme olasılığı yüksek olan tahmini bir işleme ilişkin ortaya çıkan kur riskine veya emtiaların fiyat riskine ya da yurt dışındaki net yatırım riskine karşı korumada, korunma aracının gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimler TMS' den farklı olarak özkaynaklar içerisinde “Korunma Yedeği” olarak muhasebeleştirilmektedirler.

2.3.2 Nakit Akış Riskinden Korunma

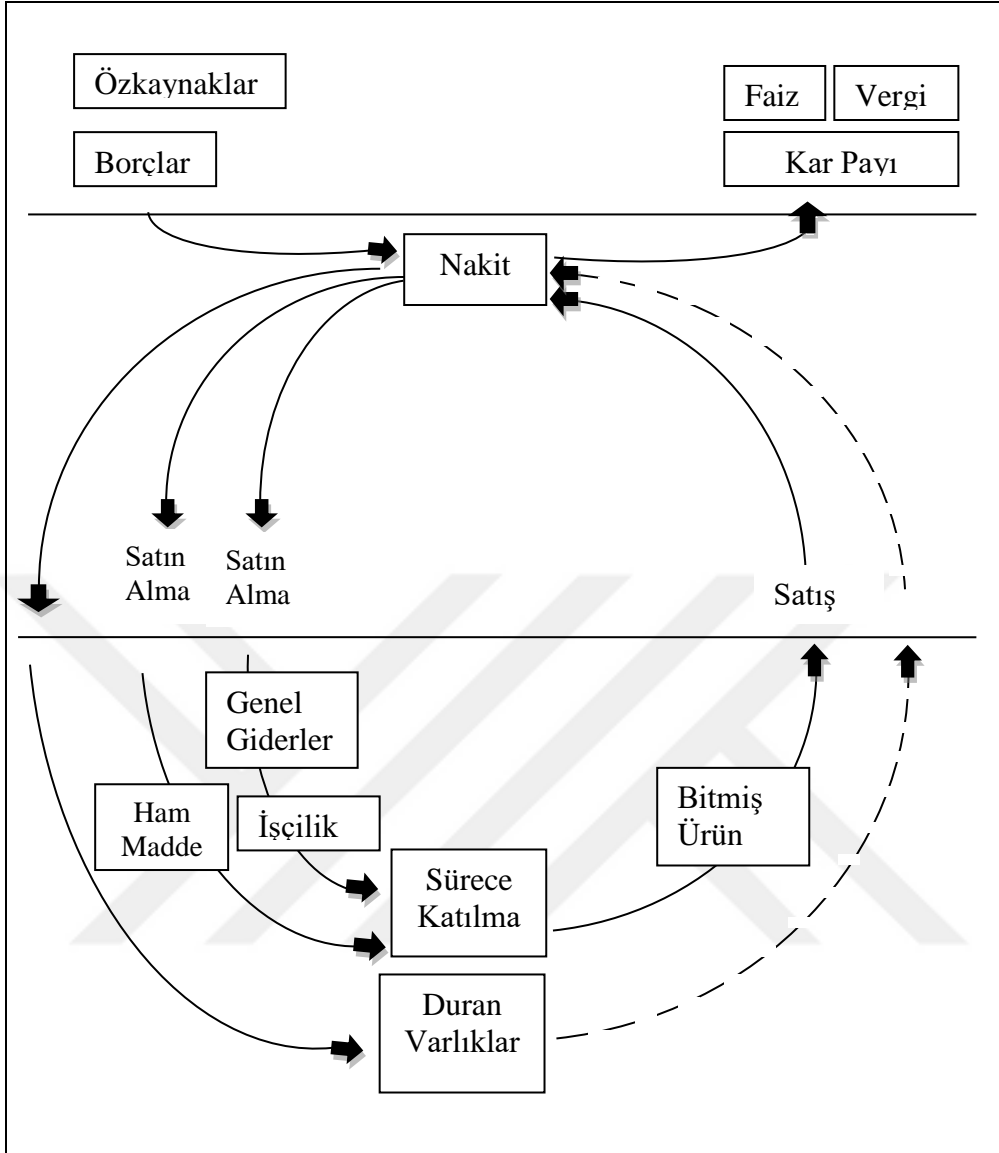
işletmenin varoluş ve hayatını sürdürme nedenlerinden birisinin hissedarların servetini maksimize etmek olduğu kabul edilmektedir. Bu amaç doğrultusunda, işletmelerin sahip olduğu nakit miktarını ve gelecekte yaşanacak nakit akışlarını artırmaları ve kontrol altında tutmaları beklenmektedir (Timothy, J. 2012: 4). Nakit akışı paranın iş ve finans alanındaki hareketini ifade etmektedir. Bu hareketin oluşumu ise işletmeden işletmeye farklılık göstermektedir. Örnek olarak aşağıda basit bir ticaret işletmenin nakit akış diyagramına ver verilmiştir.

Şekil 4: Basit Yapılı Ticaret İşletmesinin Nakit Akış Diyagramı

Kaynak: (Timonthy, J. 2012: 5)

Bir ticaret işletmesinde nakit kullanılarak öncelikle satın alma işlemi yapılmakta ve satın alınan ticari mallar stoklarda bekletilmektedir. Daha sonra işletme bu malları satın alma işlemini gerçekleştirdiği fiyatın üzerinde bir fiyattan, katma değerli olarak satmakta ve nakit elde etmektedir. Bu noktada ulaşım masrafı, iletişim masrafı, depo masrafı gibi bazı giderlere de katlanmak zorunda kalmaktadır. Yukarıdaki diyagramda satın alma ve genel giderlere katlanma noktasında nakit çıkışı olurken katma değer yaratılan ürünün satışında ise nakit girişi yaşanmaktadır ve bu döngü işletme var olduğu sürece devam etmektedir. Daha karmaşık bir yapıya sahip bir işletmede ise nakit akışı aşağıdaki gibi gerçekleşmektedir.

Şekil 5: Karmaşık Yapıya Sahip İşletmenin Nakit Akış Diyagramı

Kaynak: (Timonthy, J. 2012: 10)

Karmaşık yapıya sahip işletmelerde özkaynaklar, borçlar, faiz, vergi ve üretim için gerekli olan kalemlerde akışa dâhil olmaktadır. Nakit kullanılarak satın alınan ham maddeler, genel giderler ve işçilik giderleri üretim sürecine katılmakta ve bitmiş (hazır) ürünü oluşturmaktadır. Bitmiş ürünün satışı ile de işletmede nakit artışı yaşanmaktadır. Buna ek olarak duran varlıkların satın alınması işlemi sırasında da yüksek nakit çıkışları yaşanmaktadır. Genelde satışı düşünülmeyen duran varlıklar verimsizleştiğinde ya da kullanım süresi dolduğunda satılmakta ve

işletmeye nakit girişine sebep olmaktadır. Ana faaliyet konusu olmamasından dolayı da akış diyagramında kesik çizgilerle ifade edilmektedir. Bu işlemlerin yanı sıra kompleks yapıya sahip işletmelerde özkaynaklar ve edinilen borçlar nakit üzerinde olumlu etki yaratırken, borçlar nedeniyle katlanılacak faiz, ödenecek vergiler ve temettü gelirleri de nakit çıkışına sebep olmaktadır.

Yukarıda detaylı açıklaması yapılan nakit akışında gelecekte meydana gelecek değişiklikler ise nakit akış riskini meydana getirmektedir. Başka bir ifadeyle işletmelerin varlıklarının, yükümlülüklerinin ya da gerçekleşme olasılığı yüksek olan tahmini bir işlemlerinin nakit akışları üzerinde yaratacağı değişiklikler şeklinde açıklanmaktadır. Nakit akış riskinden korunma da ise fiyat, maliyet ve faiz gibi gelecekte bir tarihte nakit çıkışına etki edecek değişken unsurların riskinden korunmasını ifade etmektedir (Doğanoğlu, 2014: 78).

TMS 39'a göre finansal riskten korunma kapsamında yapılması gereken işlemler aşağıda yer almaktadır (TMS 39, md. 95-98).

- Riskten korunmak için kullanılan araçtan kaynaklanan kazanç veya kayıpların etkin olan kısmı diğer kapsamlı gelirin kâr veya zararda yeniden sınıflandırılacak bölümü içerisinde yani özkaynaklarda muhasebeleştirilmektedir. Etkin olarak tespit edilmeyen kısmı ise kâr veya zarara kaydedilmektedir.

- Gerçekleşme ihtimali yüksek olan bir tahmin işlemin finansal varlık veya borç olarak raporlanmış olması durumunda ortaya çıkan kazanç veya kayıplar, tahmini olarak gerçekleşecek olan nakit akışlarının kâr veya zarara etki ettiği dönem veya dönemlerde yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak öz kaynaklardan çıkartılmakta ve kâr veya zarara kaydedilmektedir. Bunun yanı sıra diğer kapsamlı gelirin içerisine kaydedilen zararın gelecekte geri kazanılamayacağı düşünülmesi durumunda da yeniden edilemeyecek tutar yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilmektedir.

- Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini işlemin finansal olmayan varlık veya borç olarak muhasebeleştirilmiş olması durumunda ise

işletmelerin kullanabilecekleri iki seçenek bulunmaktadır. Bunlardan ilki finansal varlık veya borç olarak kaydedilen tahmini işlem ile aynı iken, ikincisi diğer kapsamlı gelir içerisinde yer alan kazanç veya kayıpların iptali yapılarak, varlık veya borcun ilk maliyetine veya defter değerine dâhil edilmesini ifade etmektedir.

BOBİ FRS 9. Bölüm 53. Bölüm gereği kayda alınmış olan bir finansal araca ilişkin değişken faiz oranı riski, kesin taahhüde veya gerçekleşme olasılığı yüksek olan tahmini bir işleme ilişkin ortaya çıkan kur riskine veya emtiaların fiyat riskine ya da yurt dışındaki net yatırım riskine karşı korunmada, korunma aracının nakit akışlarında meydana gelen değişimler özkaynaklar içerisinde “Korunma Yedeği” olarak kaydedilmektedir. Nakit akış riskinden korunmada TMS ve BOBİ FRS’ ye bakıldığında, BOBİ FRS’nin risk bazlı ayırma gittiği ve TMS’ ye göre içerisinde genel ifadeler barındırdığı görülmektedir.

2.3.3 Net Yatırım Riskinden Korunma

Net yatırım riskinden korunma, yabancı para kullanılan net yatırımların riskten korunmasını ifade etmektedir. İşlemlerin ülke para biriminden farklı para birimi üzerinden yapılması nedeniyle korunmak istenen risk türü kur riskidir (Çakır ve Sabuncu, 2016: 133). Net yatırım riskinden korunma konusunda TMS 39, TMS 21- Kur Değişiminin Etkileri Standardı’ nı temel almaktadır. Buna göre net yatırım riskinden korunma işlemleri, nakit akış riskinde olduğu gibi muhasebeleştirilmektedir. Bu işlemler aşağıdaki gibidir (TMS 39, md. 102).

- Riskten korunma amaçlı kullanılan araçtan (örneğin döviz forward sözleşmesi) meydana gelen kazanç veya kaybın etkin olarak belirlenmiş olan kısmı diğer kapsamlı gelir içerisine kaydedilmektedir.
- Finansal riskten korunma amaçlı kullanılan araçtan etkin olmayan kısım ise kâr veya zararda muhasebeleştirilmektedir.

Yurtdışında bulunan net yatırımın yaratmış olduğu kur farkları TMS 21 Madde 32’ye göre başlangıç olarak diğer kapsamlı gelir içerisine

kaydedilmektedir. Bununla birlikte net yatırımın elden çıkartılması sonucunda ise kâr veya zarara aktarılmaktadır. Diğer bir ifadeyle diğer kapsamlı gelir içerisine kaydedilmiş ve özkaynağın ayrı bir bileşeninde birikmiş olan kur farkları, elden çıkarma sırasında oluşan kazanç ve kayıplar özkaynaklardan kâr veya zarara aktarılarak yeniden sınıflandırılmaktadır. Bunun yanı sıra aşağıda listelenmiş olan olaylar da elden çıkarma işlemi olarak kabul edilmekte ve elden çıkarmada yapılan işlemler ile aynı şekilde muhasebeleştirilmektedir (TMS 21, md. 48).

- Bağılı ortaklık üzerinde bulunan kontrolün sona ermesi
- İştiraklerin üzerindeki önemli derecede olan etkinin sona ermesi
- Ortak olarak kontrol edilen bir işletme üzerindeki müşterek kontrolün sona ermesi

Net yatırım riskinden korunma işlemleri BOBİ FRS’de, TMS’den farklı şekilde gerçekleşmektedir. BOBİ FRS Bölüm 9 Madde 53’e göre riskten korunma amacıyla edinilmiş olan araçların gerçeğe uygun değerindeki değişim özkaynaklar içerisinde “korunma yedeği” olarak kayıt altına alınmaktadır. Özkaynakların içerisinde muhasebeleştirilen bu toplam kur farkları, yatırım elden çıkartıldıktan sonra Geçmiş Yıllar Kârları ve Zararları Hesabı’na aktarılmakta olup TMS 39’da olduğu gibi kâr veya zararla ilişkilendirilmemektedir.

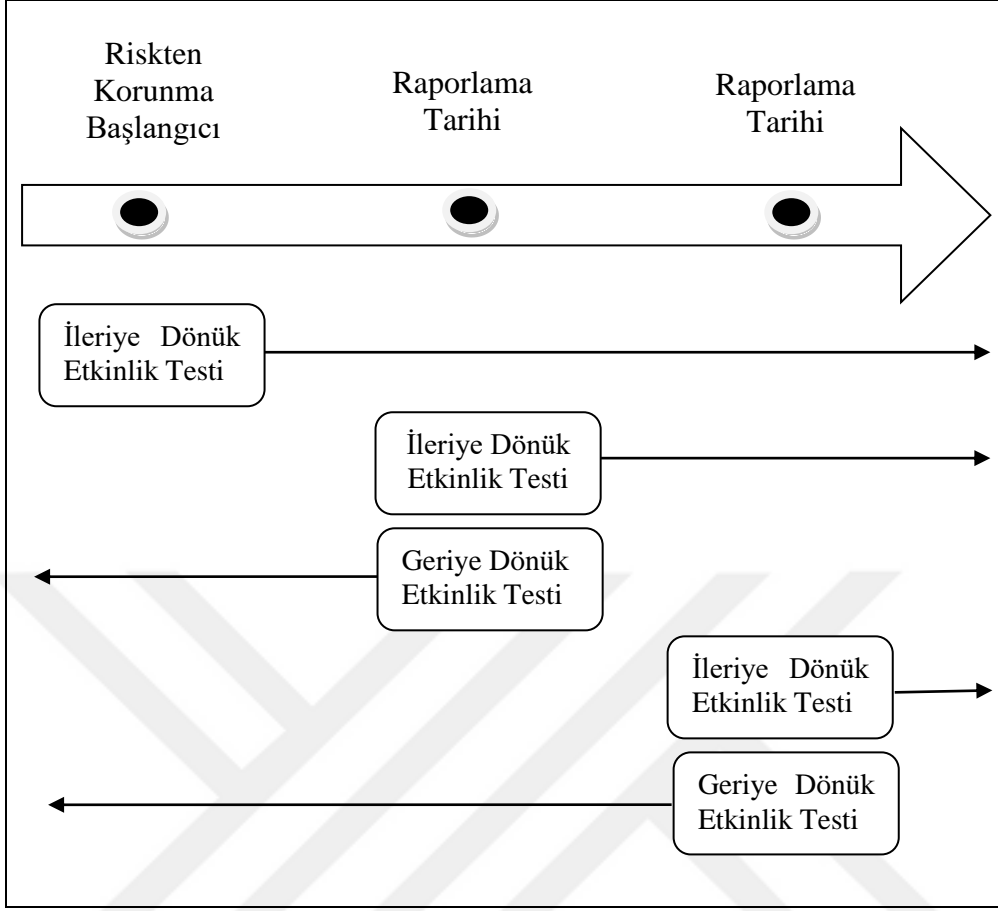
2.4 Finansal Riskten Korunma Etkinliğinin Ölçülmesi ve Yöntemleri

İşletmelerin finansal riskten korunma muhasebesi uygulayabilmesi için gerekli şartlardan birisi olan etkinlik, finansal riskle karşı karşıya kalan kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışında oluşan değişikliklerin, finansal riskten korunma amacıyla edinilen aracın gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışında meydana gelen değişiklikler ile dengelenmesini ifade etmektedir (Kayaalp ve Şen, 2017: 320).

Etkinlik ölçümdeki temel amaç, riskten korunma ilişkisi ile ilgili tarafsız sonuç elde etmek ve riskten korunma işleminde ortaya çıkabilecek etkin olmama durumunu minimize etmektedir. Tarafsız sonuç elde etme amacı

her zaman mükemmel derecede bir etkinlik sağlanacağı anlamına gelmemektedir. Ancak bu noktada işletmenin finansal riskten korunma aracı olarak kullandığı ürünün değerinde meydana gelen değişimler, finansal riskten korunmak istenen kalemin değerindeki değişmelerden sistematik olarak daha yüksek veya daha düşük olmayacağı yönünde bir beklenti sözü konusu olmaktadır. Etkin olmama durumunun en aza indirgenmesi hedefi, mümkün olan en iyi finansal riskten korunma aracının kullanılmasını da gerekli kılmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, işletmeler daha ucuz veya işlem yapılma durumu daha kolay olan ancak daha az etkinliğe sahip olan aracı kullanmayı tercih edebilmektedirler (Clemente, 2015: 36).

Finansal riskten korunmada etkinlik ölçümünün iki ayrı çeşidi bulunmaktadır. Bunlar ileriye dönük etkinlik testi ve geriye dönük etkinlik testidir. Şekil 6'da etkinlik ölçümü çeşitleri ve nasıl işlem gördükleri yer almaktadır.

Şekil 6: Etkinlik Ölçümünde Kullanılan Testler

Kaynak: (Ramirez, 2007: 19)

İleriye Dönük Etkinlik Testi

İleriye dönük etkinlik testi, finansal riskten korunmanın gelecekte de etkili olmasının beklendiğini göstermektedir. Bu testin riskten korunmanın başlangıç tarihinde ve en azından her bilanço düzenleme tarihinde yapılması istenmektedir. İleriye dönük etkinlik testinin amacı, finansal riskten korunma işleminin, korunmanın sağlanacağı dönem boyunca yüksek derecede etkili olacağı beklentisinin kanıtlanmasıdır (Ramirez, 2007: 18-19).

Geriye Dönük Etkinlik Testi

Geriye dönük etkinlik testi, finansal riskten korunma işleminin bir önceki dönem içerisinde gerçekten etkin olup olmadığının kanıtlanması amacıyla yapılmaktadır. Bu test sonucunda ortaya çıkan oranın %80 ile %125 arasında olması beklenmektedir. Bu aralığın dışında kalındığında etkin

değil yorumu yapılmakta ve riskten korunma muhasebesi uygulanmamaktadır (Ramirez, 2007: 19-20).

TMS 39 ile belirlenmiş olan muhasebeleştirme ilkelerinde etkin olma durumu önemli ölçüde yer kaplamaktadır. Genel olarak bakıldığında finansal riskten korunmada etkin olan kısım farklı, etkin olmayan kısmın farklı kaydedildiği ve raporlandığı görülmektedir. Ek olarak etkinlik ölçümünün TMS 39 tarafından en azından işletme bünyesinde çıkartılan ara dönem veya yıl bazlı finansal tabloların hazırlandığı zamanlarda yapılması gerektiği belirtilmiştir. Tüm bunlar göz önüne alındığında etkinlik ölçümünün finansal riskten korunma muhasebesi alanında önemli bir konuma sahip olması, ölçümü yaparken kullanılacak yöntemlerin belirlenmesi konusunda dikkatli olunması ve bu konuya önem verilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Ölçüm yönteminin seçiminde TMS 39 ya da BOBİ FRS' de bir kısıtlama getirilmemiştir. Ancak günümüzde etkinlik ölçümünün yapılmasında kabul görmüş metotlar bulunmaktadır. Bunlar;

- Kritik koşullar yöntemi,
- Varyans küçültmesi yöntemi,
- Regresyon analizi yöntemi ve
- Rasyo analizi yöntemidir.

2.4.1 Kritik Koşullar Yöntemi

Kritik koşullar yöntemi, finansal riskten korunmak için kullanılan aracın sahip olduğu kritik koşulların riskten korunma işleminin yapıldığı kalem ile karşılaştırılmasından ibarettir (Buneo, Petre ve Culita, 2009: 6). İşletmelerde, riskten korunma etkinliğinin ölçümünde kullanılan en basit yöntem olan kritik koşullar metodu, aşağıda yer alan ve temelde finansal riskten korunmada işletme açısından kritik kabul edilen koşulların aynı olmasını kapsamaktadır (Ramirez, 2007: 21).

- Riskten korunma için kullanılan aracın (örneğin türev araçlar) anapara tutarı ile korunma konusu olan kalemin (örneğin farklı kur üzerinden yapılacak olan ürün satışı) anapara tutarının eşit olması,

- Finansal riskten korunma aracında uygulanan vade ile korunma konusu olan ürünün vadesinin aynı olması
- Riskten korunma aracının kullanılma nedeni, riskten korunmak istenen kalemin uğradığı risk türüne uygun olmalıdır.
- Riskten korunmada kullanılan aracın gerçeğe uygun değeri başlangıçta sıfır (0) olmalıdır.

Yukarıda bahsi geçen kritik koşulların yerine getirilmesi halinde, finansal riskten korunmanın, ileriye dönük olarak yüksek düzeyde etkili olduğu kabul edilir. Ancak kritik koşullar yöntemi sadece geleceğe yönelik etkinlik testi için kullanılmaktadır (Ramirez, 2007: 21). Bununla birlikte işletmelerin geriye dönük etkinlik testini de yapmaları gerektiği de göz ardı edilmemelidir.

2.4.2 Varyans Küçültülmesi Yöntemi

Varyans küçültülmesi yöntemi ilk olarak Kalotay ve Abreo tarafından 2001 yılında ortaya atılmıştır. Regresyon analizi yöntemiyle benzerlikleri bulunan bu yöntem, riskten korunmak için edinilen kalemin nakit akışında veya gerçeğe uygun değerinin, sadece riskten korunmak istenen kalemin nakit akış değeri veya gerçeğe uygun değeri ile karşılaştırılması şeklinde uygulanmaktadır. Yöntemin uygulanmasında kullanılan formül aşağıdaki gibidir (Finnerty ve Grant, 2002: 100-101).

$$VKY = 1 - \frac{[\sum(X_i + Y_i)^2]}{\sum Y_i^2}$$

VKY: Varyans Küçültme Yöntemi

X_i : Riskten Korunma Aracının Değer Değişimleri

Y_i : Riskten Korunan Varlıkların Değer Değişimleri

Varyans küçültülmesi yöntemi hem geriye hem de ileriye dönük olarak yapılacak olan etkinlik testlerinde kullanılabilir (Ramirez, 2007: 25). Sonucun oldukça etkin olarak nitelendirilebilmesi için formül sonucu

ortaya çıkan değerin % 80'e eşit ya da büyük olması istenmektedir(Okudan, 2009: 110). Bunun yanı sıra daha önceki yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında, bu ölçüm yönteminde varyans yerine standart sapmanın kullanılması gerektiğini belirtilen çalışmalarda mevcuttur. Bunun istenmesinin sebebi olarak da aşağıdaki gerekçeler savunulmaktadır(Charnes, Koch ve Berkman, 2003: 100).

- Standart sapma ile varyans yerine daha anlamlı sonuçlar elde edilebilmesi,
- Riske maruz değer ve varyans küçülmesi yöntemlerinde kullanılan hesaplamalarda standart sapmanın yaygın olarak kullanılması ve
- Standart sapma yardımıyla yapılan ölçümün, rasyoanaliz yönteminde uygulanan % 80 - %125 aralığının uyumlu olmasıdır.

2.4.3 Regresyon Analizi Yöntemi

Regresyon analizi, etkinlik testleri yapılırken yaygın kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Bu analiz, iki değişkenden birinin bağımlı diğerinin ise bağımsız olarak kabul edildiği ortamda değişkenler arasındaki ilişkiyi ifade eden bir denklemden oluşmaktadır(Köksal, 2003: 343). Başka bir ifadeye göre, işletmeler için büyük öneme sahip olan regresyon ve korelasyon analizi ile, iki yada daha fazla değişkenin arasında bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Eğer bir ilişki mevcut ise bu ilişkinin derecesi saptanır (İdil, 1988: 125). Hem geriye hem de ileriye dönük olarak yapılan etkinlik testlerinde de kullanılan regresyon analizi yönteminde bağımlı değişken riskten korunulan varlık olarak nitelendirilirken, riskten korunma aracı bağımsız değişken olarak adlandırılmaktadır. Finansal riskten korunma açısından bakıldığında ise geçmiş yıllara dayanarak bu iki değişken arasında etkin bir koruma ilişkisi bulunup bulunmadığına karar verilmesinde yardımcı olan bir yöntem olarak literatürde yerini almıştır (Okudan, 2009: 111).

Etkinlik lmnde, regresyon analizinin kullanılarak riskten korunan kaleme ilişkin gerçeğe uygun değer değişimleri ile riskten korunmak amacıyla edinilen enstrümana ilişkin gerçeğe uygun değer değişimlerinin

geçmişte yüksek korelasyona sahip olup olmadıkları ortaya çıkartılır ve böylece gelecekte de yüksek korelasyona sahip olup olmayacakları belirlenir (Türel, 2008: 79). Analizde kullanılan basit doğrusal denklem aşağıda yer almaktadır (Ramirez, 2007: 23).

$$Y = \alpha + \beta(X) + \varepsilon$$

Y: Riskten korunan kalemin gerçeğe uygun değerindeki (veya nakit akışındaki) değişimler (bağımlı değişken)

X: Riskten korunmak amacıyla kullanılan aracın gerçeğe uygun değerindeki (veya nakit akışındaki) değişimler (bağımsız değişken)

α : Kesişim (Doğrunun Y eksenini kestiği nokta)

β : Doğrusal fonksiyon eğimi

ε : Hata terimi

Analiz sürecinde öncelikle bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait verilerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu adımın oldukça karmaşık olduğu ifade edilmektedir. Öncelikle geçmişte belirlenmiş olan spesifik bir tarihe gidilir ve riskten korunma işleminin o tarihte başlamış olduğu kabul edilir. Daha sonra o tarihteki piyasa verilerinin kullanılarak riskten korunma ilişkisi tahmin edilmeye çalışılmaktadır (Ramirez, 2007). Burada dikkat edilmesi gereken nokta, değer değişimlerinin mi yoksa değerlerin mi veri olarak alınması gerektiğinin kullanıcı seçimine bağlanmış olmasıdır. X ve Y, değerleri ifade ederse analiz sonucunda değerler arasındaki korelasyon, eğer değer değişimlerini ifade ederse değer değişimleri arasındaki korelasyon elde edilmektedir. Gerçeğe uygun değer ve nakit akışlarındaki değişimler birbirini dengelediğinde riskten korunmada etkinlik şartı sağlanmış olduğu kabul edildiğinden değer değişimlerinin veri olarak kullanılması gerekmekte savunulmaktadır(Kawaller ve Koch, 2000: 81).

Analiz sonucunda elde edilen R^2 (Belirlilik Katsayısı) değeri etkinlik testinde önemli etkiye sahiptir. Belirlilik katsayısı riskin maksimum ne

kadar düşürülebileceğini ifade etmektedir (Lindahl, 1989: 469). Bir başka ifadeye göre bu değer daha çok bağımsız değişkenin (riskten korunmak için kullanılan araç) bağımlı değişkenin (riskten korunan kalem) davranışlarını açıklamadaki başarısı olarak adlandırılmaktadır (Newbold, 2000: 552). Belirlilik katsayısının (R^2) % 80'e eşit ya da bu değerden büyük olması beklenmektedir. Ancak bu değer hiçbir zaman %100'ü aşmamaktadır. Çünkü bağımsız değişkende meydana gelen değişikliklerin tamamı bağımlı değişkeni açıklamamaktadır. Bu sonuç etkinlik testi sonucunun açıklanmasında tek başına yeterli olmamaktadır. Bununla birlikte bağımsız değişkende ortaya çıkan bir birimlik değişikliğin, bağımlı değişkende meydana getirdiği değişikliği gösteren doğrusal fonksiyonun eğimine bakılmaktadır. – 0,80 ile -1,25 arasında bir değer alması istenmektedir. Son adım olarak da yapılan regresyon analizin güvenilirliği test edilmektedir. Güvenilirlik analizinde T ve F Testi kullanılmaktadır. % 95' e eşik veya bundan büyük bir değer vermesi kabul edilebilirdir (Ramirez, 2007: 24).

Regresyon analizinde, bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait verilerin belirlenmesindeki sürecin karmaşıklığı, bu süreçte uzmanlık gerektiren yoğun bilgisayar programı kullanımına maruz kalınması, yöntemin dezavantajları arasında sayılabilir. Bununla birlikte veri olarak değer değişimlerinin mi yoksa değerlerin mi alınacağı konusunda kullanıcılara tanınan seçim hakkı, yanıltıcı sonuçlar ortaya çıkartabilir ve analizin güvenilirliğini sarsabilir.

2.4.4 Rasyo Analizi Yöntemi

Dollar-Offset yöntemi olarak da bilinen rasyo analizi yöntemi geriye dönük etkinlik testi hesaplamalarında kullanılan metotlardan birisidir. Bu metot diğer etkinlik testleri ile karşılaştırıldığında uygulamada en kolay olanıdır. Temelde finansal riskten korunma enstrümanının ve riskten korunma kaleminin gerçeğe uygun değerindeki ya da nakit akışlarındaki değişimlerin belli bir süre zarfı içinde karşılaştırılmasını esas almaktadır. Elde edilen sonucun etkin olarak kabul edilebilmesi için % 80 ile %125 aralığında olması gerekmektedir. Rasyo analizi yönteminde kullanılan ve genel kabul gören formül ise aşağıdaki gibidir (Ramirez, 2007: 21).

$$Rasyo = \frac{-X_i}{Y_i}$$

X_i = Riskten korunma amacıyla edinilen enstrümanın değer değişiklikleri

Y_i = Riskten korunan varlığın değer değişimleri

Uygulamada dönem dönem hesaplama yapılabildiği gibi kümülatif olarak da test gerçekleştirilebilmektedir. Mükemmel bir riskten korunma için finansal riskten korunma arasındaki değişikliklerin, riskten korunan varlıkların değerinde meydana gelen değişiklikleri tam olarak dengelemesi gerekmektedir. Bu noktada bir çok kaynak, kümülatif değişikliklerin veri olarak kullanılması önermektedir. Bunun en önemli sebebi gerçeğe uygun değer ya da nakit akış değişimlerinin az olduğu zamanlarda etkin olmama durumunun ortaya çıkmasıdır. Örneğin, 500 Milyon TL'lik riskten korunan kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişimin 100 TL olduğu, finansal riskten korunmak için edinilen aracın gerçeğe uygun değerinde de 30 TL'lik negatif değişimin olduğu varsayılırsa rasyo analizi sonucunda $(-(-30)/100)$ etkinlik değerinin % 30 olduğu görülmektedir. Bu aralığın % 80 ile % 125 aralığında olması gerektiği göz önüne alındığında yapılan işlemin etkin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak kümülatif toplamlar alındığında riskten korunan kalemin değerinde 10.000 TL ve riskten korunma işlemi için edinilen aracın değerindeki değişimin -9.930 TL olduğu varsayılırsa, korunma işleminin etkinliği $(-(-9.930)/ 10.000)$ % 99 olarak hesaplanmaktadır. Bulunan sonuçlara bakıldığında iki işlem farkının da 70 olduğu ancak etkinlik sonucunun farklı çıktığı görülmektedir (Finnerty ve Grant, 2003 :43). Tüm bu verilere bakıldığında rasyo analizi yönteminde uygulanan formül aşağıdaki şekilde düzenlenebilmektedir.

$$Rasyo = \frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$$

$\sum X_i$ = Finansal riskten korunma enstrümanının kümülatif değer değişimleri

$\sum Y_i$ = Riskten korunma varlığının kümülatif değer değişimleri

3. BÖLÜM

RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİNİN KULLANIMI VE RASYO ANALİZİ TEKNİĞİ İLE ETKİNLİK ŞARTI TESPİTİ

Çalışmanın bu bölümde bankacılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 2014- 2018 yılları arasındaki riskten korunma muhasebesiyle ilgili verilerine yer verilmiştir. Öncelikle araştırmaya konu olan örneklem ve bu örneklemin seçimi hakkında bilgi verilecek olup araştırmanın yöntemi ve sınırlılıkları açıklanacaktır. Devamında işletmelerin yıllara göre riskten korunma muhasebesini kullanım oranlarına ve etkinlik testinin bulgularına yer verilecektir.

3.1 Araştırmanın Örneklemi

Finansal risk ve belirsizliğin fazla olduğu ülkelerde işletmeler, faaliyette buldukları her bir dönemde risk ve belirsizliği göz önünde bulundurmak suretiyle hareket etmektedirler. Böyle bir ortamda maruz kalınan riske bağlı olarak bazı sektörler daha az etkilenirken, bazıları daha fazla etkilenmektedir. Finansal risklere doğrudan maruz kalan bankacılık sektörü de bunlardan birisidir. Öyle ki bankacılık sektörü bazı kaynaklarda başlı başına risk alma işi olarak tanımlanmaktadır (Altıntaş, 2018: 27). Buradan yola çıkarak çalışma kapsamında örneklem olarak, finansal riskten korunma amacıyla en fazla türev ürün kullanan sektörlerden birisi olan bankacılık sektörü seçilmiştir. Bankacılık sektörü de mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Örneklemin sınırlandırılması amacıyla sadece mevduat bankalarının verileri üzerinde çalışma yapılmıştır. Aşağıda Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaların listesi verilmiştir.

Tablo 4: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Listesi

Grup Adı/ Banka Adı	Banka sayısı	Yurtiçi Şube Sayısı	Yurtdışı Şube Sayısı
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	3		
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.		1743	23
Türkiye Halk Bankası A.Ş.		990	6
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.		947	3
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	9		
Adabank A.Ş.		1	0
Akbank T.A.Ş.		780	1
Anadolubank A.Ş.		112	0
Fibabanka A.Ş.		72	0
Şekerbank T.A.Ş.		273	0
Turkish Bank A.Ş.		12	0
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.		499	4
Türkiye İş Bankası A.Ş.		1327	22
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.		853	1
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar	1		
Bileşik Fon Bankası A.Ş.		1	0
Yabancı Sermayeli Bankalar	16		
Alternatifbank A.Ş.		49	0
Arap Türk Bankası A.Ş.		7	0
Bank of ChinaTurkey A.Ş.		1	0
Burgan Bank A.Ş.		41	0
Citibank A.Ş.		3	0
Denizbank A.Ş.		710	1
Deutsche Bank A.Ş.		1	0
HSBC Bank A.Ş.		82	0
ICBC Turkey Bank A.Ş.		44	0
ING Bank A.Ş.		226	0
MUFG Bank Turkey A.Ş.		1	0

Odea Bank A.Ş.		45	0
QNB Finansbank A.Ş.		541	1
Rabobank A.Ş.		1	0
Turkland Bank A.Ş.		23	0
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.		926	8
Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar	5		
Bank Mellat		3	0
Habib Bank Limited		1	0
IntesaSanpaoloS.p.A.		1	0
JPMorgan Chase Bank N.A.		1	0
Societe Generale (SA)		1	0
Toplam	34	10318	70

Kaynak: TBB Grup Bazında Banka ve Bankaların Şube Sayıları, www.tbb.org.tr (Erişim Tarihi: 13.02.2019)

Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarına bakıldığında toplam 34 adet bankanın bulunduğu görülmektedir. Bunlar, kamusal sermayeli mevduat bankaları, özel sermayeli mevduat bankaları, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilen mevduat bankaları, yabancı sermayeli bankalar ve Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar olmak üzere alt gruplara ayrılmıştır. Grup bazında, en fazla paya sahip olan yabancı sermayeli bankalar olup, en az işletmeye sahip gruplar ise tasarruf mevduat sigorta fonuna devredilen ve kamusal sermayeli mevduat bankalarıdır.

3.2 Araştırmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının beş yıllık konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporları incelenerek riskten korunma muhasebesi uygulayıp uygulamadığına, uygulanmış ise hangi riskten korunma türünün tercih edildiğine ve etkinlik şartının sağlanıp sağlanmadığına bakılmak istenmektedir. Bu bağlamda ikincil verilerden yararlanılacak olup, çalışmanın ikinci bölümünde anlatılan rasyo analizi tekniği kullanılacaktır.

Etkinlik testinde kullanılacak olan rasyo analizi metodu, karmaşık süreçlerden arındırılmış, basit araçlar kullanılarak yapılabilen ve tüm bilgi kullanıcıları tarafından diğer tekniklere göre daha kolay uygulanabilen bir yöntem olması sebebiyle tercih edilmiştir. Bununla birlikte hata payının en aza indirgenebilmesi için birçok kaynak tarafından da önerilen kümülatif toplamlar üzerinden analiz gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda örnek uygulamaya aşağıdaki yer verilmiştir.

Cari Dönem: 31.12.2018

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının Gerçeğe Uygun Değer Farkı (1)	Riskten Korunma Konusu Kalemlerin Gerçeğe Uygun Değer Farkı (*) (2)	Etkin Olmayan Kısım (**)
Faiz Swabı	Sabit faizli YP Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	Faiz riski	(43.581)	33.893	(9.688)
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve kur riski	2.632.655	(2.658.615)	(25.960)
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Ticari Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve kur riski	9.438	(9.438)	-
Faiz Swabı	Sabit Faizli Finansal Kiralama Alacakları	Faiz riski	93	(95)	(2)
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen YP Eurobond, YP Finansal Kiralama Alacakları	Faiz ve kur riski	22.074	(22.686)	(612)

Şekil 7: Akbank A.Ş. 2018 Yılı Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Verileri

Kaynak: (Akbank, 2018: 201)

Yukarıda Akbank A.Ş.'nin 2018 yılı finansal tablolarına ilişkin açıklama ve dipnotların dördüncü bölümü olan Mali Bünyeye ve Risk Yönetimine İlişkin Bilgiler kısmının XI-Riskten Koruma İşlemine İlişkin Açıklamalar başlığının 2. Gerçeğe Uygun Değerden Korunma Muhasebesine İlişkin Bilgiler bölümünde yer alan verileri bulunmaktadır. Rasyo analizi kapsamında riskten korunma aracının gerçeğe uygun değer farkının (1), riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değer farkına (2) oranlanmasıyla elde edilecek olup yukarıda yer alan veriler doğrultusunda aşağıdaki gibi gerçekleştirilmiştir.

$$\text{Etkinlik Oranı (\%)} = \frac{-(-43.581)(1)}{33.893 (2)} = \% 129$$

Elde edilen sonuç % 80 ile % 125 aralığında bulunduğu işlemin etkin olduğunu kabul edilmektedir. Bununla birlikte yukarıda gerçekleştirilen işlemin sonucu göz önünde bulundurulduğunda etkinlik aralığının dışında kaldığı söylenmektedir.

3.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

Riskten korunma muhasebesini kullanan işletmelerin etkinlik verilerinin rasyo analizi tekniği ile ölçülmesini amaçlayan çalışmada örneklem, Türkiye’de faaliyet gösteren ve finansal risklerin doğrudan etkide bulunduğu bankacılık sektörü ile sınırlandırılmıştır. Bunun yanı sıra bankacılık sektöründe gerek işletme sayısının fazla olması gerekse sundukları hizmet çeşitliliği nedeniyle mevduat bankaları üzerinde çalışma yapılmıştır. Verilerin toplanması sırasında Fibabank A.Ş., Şekerbank T.A.Ş. ve Türkiye Ekonomi Bankası A.Ş.’nin konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarında belirtilen verilerin yapılacak olan etkinlik testine uygun olmadığı belirlenmiş olup belirtilen üç banka, araştırma kapsamının dışında bırakılmıştır. Riskten korunma türleri bakımından ise işletmelerin finansal riskten korunma muhasebesinde en çok tercih ettiği türlerden biri olan gerçeğe uygun değer riskinden korunma üzerinde etkinlik testi gerçekleştirilmiştir.

Bankacılık sektörünün korunduğu risk türleri olan kur ve faiz riskinin Türkiye’deki durumu incelendiğinde, 2014 yılından itibaren hem döviz kurlarında hem de faiz oranlarında ani değişiklikler yaşandığı görülmüştür. Bu nedenle Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların geriye dönük ikincil verileri 2014-2018 yılları ile sınırlandırılmıştır.

3.4 Bulgular

Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının 2014 ile 2018 yılları arasındaki tüm konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporları incelenmiş olup riskten korunma türleri ve etkinlik şartı tespiti ile ilgili bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

3.4.1 Bankacılık Sektörü Tarafından Tercih Edilen Riskten Korunma Türleri

Çalışmaya konu olan mevduat bankalarının 2014 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında Tablo 5’de görüldüğü gibi dokuz bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem

içerisindeki payı % 26 olmaktadır. Bu % 26'lık pay içerisinde kamusal sermayeli mevduat bankaları bulunmamaktadır. Özel sermayeli bankaları yaklaşık olarak % 33 'ünü ve yabancı sermayeli mevduat bankaları % 67 'sini oluşturmaktadır.

Tablo 5: 2014 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri		
	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	Nakit Akış Riskinden Korunma	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanıyor
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Alternatifbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Denizbank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor	Kullanıyor
HSBC Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
ING Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
QNB Finansbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor

Riskten korunma muhasebesini uygulayan bankalar bazında gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 67 iken, net yatırım riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 33' tür. Her 3 riskten korunma sağlayan sadece 1 işletmedir.

2015 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında Tablo 6'da görüldüğü gibi örneklem içerisindeki on bir bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 32 olmaktadır. Bu % 32'lik pay içerisinde kamusal sermayeli mevduat bankaları bulunmamaktadır. Özel sermayeli bankalar % 36' sını ve yabancı sermayeli mevduat bankalar % 64' ünü oluşturmaktadır.

Tablo 6: 2015 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri		
	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	Nakit Akış Riskinden Korunma	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanıyor
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Alternatifbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Burgan Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Denizbank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor	Kullanıyor
HSBC Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
ING Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
QNB Finansbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor

Riskten korunma muhasebesini uygulayan bankalar bazında 2015 yılında gerçeğe uygun değer riskinden korunanların oranı %55 ve nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 64 iken, net yatırım riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı %36 'dır.

2016 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarında bakıldığında, Tablo 7'de görüldüğü gibi örneklem içerisindeki on bir bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 32 olmaktadır. % 32'lik pay içerisinde kamusal sermayeli mevduat bankaları bulunmamaktadır. Özel sermayeli bankalar % 36' sını ve yabancı sermayeli mevduat bankalar % 64' ünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda, 2015 yılı verileri ile aynıdır.

Tablo 7: 2016 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri		
	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	Nakit Akış Riskinden Korunma	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Alternatifbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Burgan Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Denizbank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor	Kullanıyor
HSBC Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
ING Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
QNB Finansbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor

Riskten korunma muhasebesini uygulayan bankalar bazında 2016 yılında gerçeğe uygun değer riskinden korunanların oranı % 55 ve nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 73 iken, net yatırım riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 36' dır.

2017 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarında bakıldığında, Tablo 8'de görüldüğü gibi örneklem içerisindeki on iki bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 35 olmaktadır. % 35 'lik pay içerisinde kamusal sermayeli mevduat bankaları bulunmamaktadır. Özel sermayeli bankalar % 50' sini ve yabancı sermayeli mevduat bankalar % 50' sini oluşturmaktadır.

Tablo 8: 2017 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri		
	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	Nakit Akış Riskinden Korunma	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Fibabanka A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Şekerbank T.A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Alternatifbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Burgan Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Denizbank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor	Kullanıyor
ING Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
QNB Finansbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor

Riskten korunma muhasebesini uygulayan bankalar bazında 2017 yılında gerçeğe uygun değer riskinden korunanların oranı % 75 ve nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 58 iken, net yatırım riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 33' tür.

2018 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında, Tablo 9'da görüldüğü gibi örneklem içerisindeki on üç bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 38 olmaktadır. % 38 'lik pay içerisinde kamusal sermayeli mevduat bankaları bulunmamaktadır. Özel sermayeli bankalar % 46' sını ve yabancı sermayeli mevduat bankalar % 54' ünü oluşturmaktadır.

Tablo 9: 2018 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri		
	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	Nakit Akış Riskinden Korunma	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Fibabanka A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Şekerbank T.A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Alternatifbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanılmıyor	Kullanılmıyor
Burgan Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Denizbank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
ING Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
QNB Finansbank A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Kullanıyor	Kullanıyor	Kullanıyor
Odea Bank A.Ş.	Kullanılmıyor	Kullanıyor	Kullanılmıyor

Riskten korunma muhasebesini uygulayan bankalar bazında 2018 yılında gerçeğe uygun değer riskinden korunanların oranı % 69 ve nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 69 iken, net yatırım riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 31' dir.

3.4.2 Rasyo Analizi Tekniği ile Finansal Riskten Korunmada Etkinlik Oranlarının Tespiti

Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının işletme bazlı yıllara göre gerçeğe uygun değer riskinden korunmada sağladıkları etkinlik testi bulgularına aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 10 : Akbank T.A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Yabancı Para (YP) Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar ²	Faiz Riski	(119.171)	117.347	%102
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	70.419	(69.859)	%101
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	109.947	(108.613)	%101

Kaynak: (Akbank, 2014: 57)

Akbank T.A.Ş.’ nin 2014 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda işletme, sabit faizli (YP) satılmaya hazır finansal varlıklar, sabit faizli TL konut kredi portföyü, sabit faizli TL satılmaya hazır finansal varlıklar ve yabancı para temin edilen kaynaklarını swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile, % 102, % 101 ve % 101 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2014 yılında işletmenin etkinlik sonuçları %80 ile %125 aralığının içinde olduğundan gerçeğe uygun değer riskinde korunmada etkin kabul edilmektedir.

² TFRS 9’da finansal araçların sınıflandırılması konusunda yapılan değişiklik ile birlikte satılmaya hazır finansal varlıklar ifadesi kaldırılmıştır. Ancak araştırmanın yapıldığı yıllar ve işletmelerin riskten korunma muhasebesi kapsamında tabi olduğu hükümler göz önünde bulundurulduğunda bu çalışma kapsamında satılmaya hazır finansal varlıklar ifadesi kullanılmaktadır.

Tablo 11: Akbank T.A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli YP Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Faiz Riski	(175.849)	170.936	%103
Faiz Swabı	Sabit Faizli Finansal Kiralama Alacakları	Faiz Riski	88	(93)	%95
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen YP Eurobond, YP Finansal Kiralama Alacakları	Faiz ve Kur Riski	412	(447)	%92
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	236.846	(233.961)	%101
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	312.135	(307.153)	%102

Kaynak: (Akbank, 2015: 53)

Akbank T.A.Ş.’ nin 2015 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda işletmenin 2014 yılında korumak istediği sabit faizli (YP) satılmaya hazır finansal varlıklar, sabit faizli ihraç edilen yabancı para Eurobond, yabancı para finansal kiralama alacakları, sabit faizli TL konut kredi portföyü, sabit faizli TL satılmaya hazır finansal varlıklar ve yabancı para temin edilen kaynaklara ek olarak sabit faizli finansal kiralama alacaklarını da swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile, % 103, % 95, % 92, % 101 ve % 102 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2015 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinde korunmada etkin kabul edilmektedir.

Tablo 12: Akbank T.A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli YP Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Faiz Riski	(94.580)	89.557	%106
Faiz Swabı	Sabit Faizli Finansal Kiralama Alacakları	Faiz Riski	260	(246)	%106
Çapraz Para Swabı	Sabit faizli İhraç Edilen YP Eurobond, YP Finansal Kiralama Alacakları	Faiz ve Kur Riski	599	(732)	%82
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	784.031	(776.488)	%101

Kaynak:(Akbank, 2016: 63)

Akbank T.A.Ş.’ nin 2016 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda işletmenin sabit faizli (YP) satılmaya hazır finansal varlıklar, sabit faizli finansal kiralama alacaklarını, sabit faizli ihraç edilen yabancı para Eurobond, yabancı para finansal kiralama alacakları, sabit faizli TL konut kredi portföyü ve yabancı para temin edilen kaynaklarını swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile, % 106, % 106, % 82 ve % 101 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2016 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın içinde kaldığından dolayı etkin kabul edilmektedir.

Tablo 13: Akbank T.A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli YP Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Faiz Riski	(70.981)	63.778	%111
Faiz Swabı	Sabit Faizli Finansal Kiralama Alacakları	Faiz Riski	273	(281)	%97
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen YP Eurobond, YP Finansal Kiralama Alacakları	Faiz ve Kur Riski	661	(663)	%100
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	1.115.949	(1.104.587)	%101

Kaynak: (Akbank, 2017: 71)

Akbank T.A.Ş.’nin 2017 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. İşletmenin sabit faizli (YP) satılmaya hazır finansal varlıklar, sabit faizli finansal kiralama alacaklarını, sabit faizli ihraç edilen yabancı para Eurobond, yabancı para finansal kiralama alacakları, sabit faizli TL konut kredi portföyü ve yabancı para temin edilen kaynaklarını swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile, % 111, % 97, % 100 ve % 101 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2017 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın içinde kaldığından dolayı etkin kabul edilmektedir.

Tablo 14: Akbank T.A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit faizli YP G.U.D Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	Faiz Riski	(43.581)	33.893	%129
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	2.632.655	(2.658.615)	%99
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Ticari Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	9.438	(9.438)	%100
Faiz Swabı	Sabit Faizli Finansal Kiralama Alacakları	Faiz Riski	93	(95)	%98
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen YP Eurobond, YP Finansal Kiralama Alacakları	Faiz ve Kur Riski	22.074	(22.686)	%97

Kaynak: (Akbank, 2018: 95)

Akbank T.A.Ş.'nin 2018 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda işletmenin önceki yıllarda korumak istediği sabit faizli finansal kiralama alacaklarını, sabit faizli ihraç edilen yabancı para Eurobond, yabancı para finansal kiralama alacakları, sabit faizli TL konut kredi portföyü ve yabancı para temin edilen kaynaklarını swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Buna ek olarak sabit faizli ticari kredi portföyü, yabancı para temin edilen kaynaklar ve sabit faizli yabancı para gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlıklarını riskten korunma muhasebesine konu etmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile, % 129, % 99, % 100, % 98 ve % 197 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre sabit faizli

yabancı para gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlıklarının faiz riskinden korunması amacıyla gerçekleştirilen faiz swap işleminin etkinlik aralığı olan %80 ile %125 değerlerinin dışında olduğu ve sadece bu korunma işleminin etkin olmadığı görülmüştür.

İşletmenin 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 21 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 20' sinde istenen etkinlik aralığında kaldığı tespit edilmiş olup, başarı oranı % 95 olarak belirlenmiştir.

Türkiye İş Bankası A.Ş.

Tablo 15: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Eurobond	Faiz Riski	(5.980)	3.814	%157
Faiz Swabı	Sabit Faizli Kullanılan Krediler	Faiz Riski	(1.461)	376	%388

Kaynak: (Türkiye İş Bankası, 2015: 88)

Türkiye İş Bankası A.Ş.' nin 2015 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda işletmenin sabit faizli ihraç edilen Eurobond ve sabit faizli kullanılan kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 157 ve % 388 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2015 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinden korunmada istenilen aralığın içinde kalmadığından korunmanın etkin olmadığı görülmüştür.

Tablo 16: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Eurobond ve Greenbond	Faiz Riski	(49.238)	44.374	%111
Faiz Swabı	Sabit Faizli Kullanılan Krediler	Faiz Riski	(4.378)	3.880	%113

Kaynak: (Türkiye İş Bankası, 2016: 97)

Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin 2016 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda işletmenin sabit faizli ihraç edilen Eurobond, Greenbond ve sabit faizli kullanılan kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 111 ve % 113 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2016 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinden korunmada istenilen aralığın içinde kaldığından finansal riskten korunmanın etkin olduğu görülmektedir.

Tablo 17: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Eurobond ve Greenbond	Faiz Riski	(71.343)	60.540	%118
Faiz Swabı	Sabit Faizli Kullanılan Krediler	Faiz Riski	(10.600)	8.988	%118

Kaynak: (Türkiye İş Bankası, 2017: 108)

Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin 2017 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda işletmenin sabit faizli ihraç edilen Eurobond, Greenbond ve sabit faizli kullanılan kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz riskinden kaçınılan

ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 118 ve % 118 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2017 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinden korunmada istenilen aralığın içinde kaldığından finansal riskten korunma etkindir.

Tablo 18: Türkiye İş Bankası A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Eurobond ve Greenbond	Faiz Riski	(137.854)	127.988	%108
Faiz Swabı	Sabit Faizli Kullanılan Krediler	Faiz Riski	(21.390)	20.723	%103

Kaynak: (Türkiye İş Bankası, 2018: 142)

Türkiye İş Bankası A.Ş.’ nin 2018 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda işletmenin sabit faizli ihraç edilen Eurobond, Greenbond ve sabit faizli kullanılan kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 108 ve % 103 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2018 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinden korunmada istenilen aralığın içinde kaldığından finansal riskten korunma etkindir.

İşletmenin 2015 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 8 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 6’ sında istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup, başarı oranı % 75 olarak belirlenmiştir.

Tablo 19: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Çapraz Para ve Faiz Swabı	Sabit Faizli TL Ev ve Taşıtl Kredileri ile Yabancı Para Cinsi Kullanılan Fonlar	Sabit Faiz ve Kur Riski	13.429	(10.516)	%128

Kaynak: (Yapı ve Kredi Bankası, 2014: 65)

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 2014 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda işletmenin sadece sabit faizli TL ev ve taşıtl kredileri ile yabancı para kullanılan fonlarını swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 128 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2014 yılında işletme gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralık olan % 80 ile % 125 arasında kalmadığından finansal riskten korunmanın etkin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 20: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Çapraz Para ve Faiz Swabı	Sabit Faizli TL Ev ve Taşıtl Kredileri ile Yabancı Para Cinsi Kullanılan Fonlarve Menkul Kıymetler	Sabit Faiz ve Kur Riski	30.765	(28.479)	%108

Kaynak: (Yapı ve Kredi Bankası, 2015: 67)

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.' nin 2015 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığına bakılmış ve işletmenin sabit faizli TL ev ve taşıt kredileri ile yabancı para kullanılan fonlarına ek olarak menkul kıymetlerini de swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 108 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2015 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın içinde kalmış ve riskten korunmanın etkin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 21:Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Çapraz Para ve Faiz Swabı	Sabit Faizli Kredi, Yabancı Para Kullanılan Fon ve Yabancı Para Menkul Kıymetler	Sabit Faiz ve Kur Riski	11.115	(8.587)	%129

Kaynak: (Yapı ve Kredi Bankası, 2016: 82)

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.' nin 2016 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığına bakılmış ve işletmenin sabit faizli kredileri ile yabancı para kullanılan fon ve yabancı para menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 129 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2016 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın dışında kalmış ve riskten korunmanın etkin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 22: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Çapraz Para ve Faiz Swabı	Sabit Faizli Kredi, Yabancı Para Kullanılan Fon ve Yabancı Para Menkul Kıymetler	Sabit Faiz ve Kur Riski	(24.864)	23.425	%106

Kaynak: (Yapı ve Kredi Bankası, 2017: 79)

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.’nin 2017 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığına bakılmış ve işletmenin sabit faizli kredileri ile yabancı para kullanılan fon ve yabancı para menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmektedir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 106 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2017 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın içinde kalmış ve riskten korunmanın etkin olduğu tespit edilmiştir

Tablo 23:Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Çapraz Para ve Faiz Swabı	Sabit Faizli Kredi, Yabancı Para Kullanılan Fon ve Yabancı Para Menkul Kıymetler	Sabit Faiz ve Kur Riski	(12.513)	44.165	%28

Kaynak: (Yapı ve Kredi Bankası, 2018: 84)

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.’nin 2018 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının

sağlayıp sağlamadığına bakılmış ve işletmenin sabit faizli kredileri ile yabancı para kullanılan fon ve yabancı para menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmüştür. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 28 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2018 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın oldukça altında kalmış ve riskten korunmanın etkin olmadığı tespit edilmiştir.

İşletmenin 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 5 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 2' sinde istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup, başarı oranı % 40 olarak belirlenmiştir.

Alternatifbank A.Ş.

Tablo 24: Alternatifbank A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Eşit Taksit Ödemeli Taksitli Ticari Krediler	Sabit Faiz Riski	(8.578)	9.406	%91

Kaynak: (Alternatifbank, 2014: 57)

Alternatifbank A.Ş.' nin 2014 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlanmada işletme, sabit faizli eşit taksit ödemeli taksitli ticari kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmüştür. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 91 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2014 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın içinde kalmış ve finansal riskten korunmanın etkin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 25: Alternatifbank A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Eşit Taksit Ödemeli Taksitli Ticari Krediler	Sabit Faiz Riski	(113)	768	%18

Kaynak: (Alternatifbank, 2015: 66)

Alternatifbank A.Ş.'nin 2015 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlanmada işletme, 2014 yılında olduğu gibi sabit faizli eşit taksit ödemeli taksitli ticari kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmüştür. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 18 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2015 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın oldukça dışında kalmış ve finansal riskten korunmanın etkin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 26: Alternatifbank A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Eşit Taksit Ödemeli Taksitli Ticari Krediler	Sabit Faiz Riski	(404)	1.052	%38

Kaynak: (Alternatifbank, 2016: 79)

Alternatifbank A.Ş.'nin 2016 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlanmada işletme, 2014 ve 2015 yılında olduğu gibi sabit faizli eşit taksit ödemeli taksitli ticari kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmüştür. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 38 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2016 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın dışında kalmış ve finansal riskten korunmanın etkin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 27: Alternatifbank A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Eşit Taksit Ödemeli Taksitli Ticari Krediler	Sabit Faiz Riski	1.632	(1.339)	%122

Kaynak: (Alternatifbank, 2017: 83)

Alternatifbank A.Ş.' nin 2017 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlanmada işletme, sabit faizli eşit taksit ödemeli taksitli ticari kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmüştür. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 122 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2017 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın içinde kalmış ve finansal riskten korunmanın etkin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 28: Alternatifbank A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Eşit Taksit Ödemeli Taksitli Ticari Krediler	Sabit Faiz Riski	6.709	(1.125)	%596

Kaynak: (Alternatifbank, 2018: 90)

Alternatifbank A.Ş.' nin 2018 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporu incelendiğinde gerçeğe uygun değer riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlanmada işletme, sabit faizli eşit taksit ödemeli taksitli ticari kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gittiği görülmüştür. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonucu % 596 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre 2018 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın oldukça üzerinde kalmış ve finansal riskten korunmanın etkin olmadığı tespit edilmiştir.

İşletmenin 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 5 adet işlem bildirimini yapıldığı

görülmüştür. Bu işlemlerin 2' sinde istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup, başarı oranı % 40 olarak belirlenmiştir.

QNB Finansbank A.Ş.

Tablo 29: QNB Finansbank A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Swap	Sabit Faizli Krediler	Sabit Faiz Riski	(165.139)	199.124	%83
Swap	Sabit Faizli Proje Finansmanı Kredisi	Sabit Faiz Riski	(6.583)	8.087	%81
Swap	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar- Sabit Kuponlu YP Eurobond	Faiz Riski	(97.948)	97.880	%100
Swap	İhraç Edilen Sabit Faizli Menkul Kıymet	Faiz Riski	(10.438)	10.377	%101

Kaynak: (QNB Finansbank, 2014: 94-95)

QNB Finansbank A.Ş.' nin 2014 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli krediler, sabit faizli proje finansmanı kredisi, satılmaya hazır finansal varlıklar sabit kuponlu yabancı para Eurobond ve ihraç edilen sabit faizli menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 83, % 81, % 100 ve % 101 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre 2014 yılında işletme, gerçeğe uygun değer riskinde korunmada istenilen aralığın içinde kalmış ve finansal riskten korunmanın etkin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 30: QNB Finansbank A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Swap	Sabit Faizli Krediler	Sabit Faiz Riski	149.945	(155.209)	%97
Swap	Sabit Faizli Proje Finansmanı Kredisi	Sabit Faiz Riski	2.055	(1.537)	%134
Swap	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar- Sabit Kuponlu YP Eurobond	Faiz Riski	(22.647)	22.427	%101
Swap	İhraç Edilen Sabit Faizli Menkul Kıymet	Faiz Riski	(6.986)	7.225	%97
Swap	Sabit Faizli YP Kredi	Faiz Riski	(933)	900	%104

Kaynak: (QNB Finansbank, 2015: 95-96)

QNB Finansbank A.Ş.'nin 2015 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda işletme, sabit faizli krediler, sabit faizli proje finansmanı kredisi, satılmaya hazır finansal varlıklar sabit kuponlu yabancı para Eurobond ve ihraç edilen sabit faizli menkul kıymetlere ek olarak sabit faizli yabancı para kredilerini de swap aracı ile riskten korunma yoluna gitmiştir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 97, % 134, % 101, % 97 ve % 104 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre sadece sabit faizli proje finansmanı kredilerin faiz riskinden korunması amacıyla gerçekleştirilen swap işleminin etkinlik aralığı olan %80 ile %125 değerlerinin dışında olduğu ve bu korunma işlemin etkin olmadığı bulunmuştur.

Tablo 31: QNB Finansbank A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Swap	Sabit Faizli Krediler	Sabit Faiz Riski	80.194	(103.915)	%77
Swap	Sabit Faizli Proje Finansmanı Kredisi	Sabit Faiz Riski	(619)	2.379	%26
Swap	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar- Sabit Kuponlu YP Eurobond	Faiz Riski	(3.002)	5.443	%106
Swap	İhraç Edilen Sabit Faizli Menkul Kıymet	Faiz Riski	(7.981)	7.525	%106
Swap	Sabit Faizli YP Kredi	Faiz Riski	2.182	(2.160)	%101

Kaynak: (QNB Finansbank, 2016: 110-111)

QNB Finansbank A.Ş.' nin 2016 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli krediler, sabit faizli proje finansmanı kredisi, satılmaya hazır finansal varlıklar sabit kuponlu yabancı para Eurobond, ihraç edilen sabit faizli menkul kıymetleri ve sabit faizli yabancı para kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 77, % 26, % 106, % 106 ve % 101 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre sabit faizli krediler ile sabit faizli proje finansmanı kredilerin faiz riskinden korunması amacıyla gerçekleştirilen swap işleminin etkinlik aralığının dışında olduğu ve bu korunma işlemlerinin etkin olmadığı görülmüştür.

Tablo 32: QNB Finansbank A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Swap	Sabit Faizli Krediler	Sabit Faiz Riski	36.696	(5.235)	%706
Swap	Sabit Faizli Proje Finansmanı Kredisi	Sabit Faiz Riski	818	(2.014)	%41
Swap	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar- Sabit Kuponlu YP Eurobond	Faiz Riski	(5.739)	4.794	%120
Swap	İhraç Edilen Sabit Faizli Menkul Kıymet	Faiz Riski	(6.402)	6.669	%96
Swap	Sabit Faizli YP Kredi	Faiz Riski	(508)	521	%98

Kaynak: (QNB Finansbank, 2017: 113-114)

QNB Finansbank A.Ş.'nin 2017 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli krediler, sabit faizli proje finansmanı kredisi, satılmaya hazır finansal varlıklar sabit kuponlu yabancı para Eurobond, ihraç edilen sabit faizli menkul kıymetleri ve sabit faizli yabancı para kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 706, % 41, % 120, % 96 ve % 98 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre bir önceki yılda olduğu gibi sabit faizli krediler ile sabit faizli proje finansmanı kredilerin faiz riskinden korunması amacıyla gerçekleştirilen swap işleminin etkinlik aralığının dışında olduğu ve bu korunma işlemlerinin etkin olmadığı bulunmuştur.

Tablo 33:QNB Finansbank A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Swap	Sabit Faizli Krediler	Sabit Faiz Riski	171.750	(173.326)	%99
Swap	Sabit Faizli Proje Finansmanı Kredisi	Sabit Faiz Riski	(1.158)	1.980	%58
Swap	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar- Sabit Kuponlu YP Eurobond	Faiz Riski	6.826	(6.814)	%100
Swap	İhraç Edilen Sabit Faizli Menkul Kıymet	Faiz Riski	(1.321)	1.142	%116
Swap	Sabit Faizli YP Kredi	Faiz Riski	1.228	(1.239)	%99

Kaynak: (QNB Finansbank, 2018: 134-135)

QNB Finansbank A.Ş.’ nin 2018 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli krediler, sabit faizli proje finansmanı kredisi, satılmaya hazır finansal varlıklar sabit kuponlu yabancı para Eurobond, ihraç edilen sabit faizli menkul kıymetleri ve sabit faizli yabancı para kredilerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 99, % 58, % 100, % 116 ve % 99 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre sadece sabit faizli proje finansmanı kredilerin faiz riskinden korunması amacıyla gerçekleştirilen swap işleminin etkinlik aralığının dışında olduğu ve bu korunma işlemin etkin olmadığı bulunmuştur.

İşletmenin 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 24 adet bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 18’ sinde istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup, başarı oranı % 75 olarak belirlenmiştir.

Tablo 34: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2014 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Ticari Krediler	Faiz Riski	(54.277)	39.256	%138
Faiz Swabı	Sabit Faizli Menkul Kıymetler	Faiz Riski	(62.926)	42.104	%149
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Menkul Kıymetler	Faiz ve Kur Riski	(63.059)	(12.511)	%500

Kaynak: (Türkiye Garanti Bankası, 2014: 84)

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.'nin 2014 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli ticari krediler, sabit faizli menkul kıymetler ve sabit faizli ihraç edilen menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 138, % 149 ve % 500 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre işletmenin 2014 yılında, tüm gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemlerinde etkinlik aralığının dışında olduğu bulunmuştur.

Tablo 35: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2015 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Ticari Krediler	Faiz Riski	(70.387)	65.224	%108
Faiz Swabı	Sabit Faizli Konut Kredileri	Faiz Riski	(313)	173	%181
Faiz Swabı	Sabit Faizli Menkul Kıymetler	Faiz Riski	47.508	(48.755)	%97
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Menkul Kıymetler	Faiz ve Kur Riski	(130.272)	(13.669)	%953

Kaynak: (Türkiye Garanti Bankası, 2015: 91)

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.’nin 2015 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli ticari krediler, sabit faizli konut kredileri, sabit faizli menkul kıymetler ve sabit faizli ihraç edilen menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 108, % 181, %97 ve % 953 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre işletmenin 2015 yılında, sabit faizli ticari krediler ve sabit faizli menkul kıymetlerin faiz riskinden korunması amacıyla gerçekleştirilen swap işlemlerinin etkinlik aralığının içinde olduğu ve sabit faizli konut kredileri ile sabit faizli ihraç edilen menkul kıymetlerin riskten korunmada etkinlik aralığının dışında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 36: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2016 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Ticari Krediler	Faiz Riski	(59.948)	42.431	%141
Faiz Swabı	Sabit Faizli Konut Kredileri	Faiz Riski	48.043	(42.169)	%114
Faiz Swabı	Sabit Faizli Menkul Kıymetler	Faiz Riski	2.724	(14.515)	%188
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Menkul Kıymetler	Faiz ve Kur Riski	(164.529)	(13.071)	%1259

Kaynak: (Türkiye Garanti Bankası, 2016: 100)

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.’nin 2016 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli ticari krediler, sabit faizli konut kredileri, sabit faizli menkul kıymetler ve sabit faizli ihraç edilen menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 141, % 114, % 188 ve % 1259 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre işletmenin 2016 yılında, sadece sabit faizli konut kredilere yönelik gerçekleştirmiş olduğu riskten korunma işleminin etkinlik şartını sağladığı görülmektedir.

Tablo 37: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2017 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Ticari Krediler	Faiz Riski	(8.759)	2.442	%359
Faiz Swabı	Sabit Faizli Konut Kredileri	Faiz Riski	57.887	(53.789)	%108
Faiz Swabı	Sabit Faizli Menkul Kıymetler	Faiz Riski	6.248	(19.552)	%32
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen Menkul Kıymetler	Faiz ve Kur Riski	(131.262)	(3.527)	%3722

Kaynak: (Türkiye Garanti Bankası, 2017: 117)

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.’ nin 2017 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli ticari krediler, sabit faizli konut kredileri, sabit faizli menkul kıymetler ve sabit faizli ihraç edilen menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 359, % 108, % 32 ve % 3722 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre işletmenin 2017 yılında, sadece sabit faizli konut kredilere yönelik gerçekleştirmiş olduğu riskten korunma işleminin etkinlik şartını sağladığı görülmektedir.

Tablo 38: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 2018 Yılı Riskten Korunma Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının G.U.D Farkı	Riskten Korunma Kaleminin G.U.D Farkı	Etkinlik Yüzdesi $\frac{-\sum X_i}{\sum Y_i}$
Faiz Swabı	Sabit Faizli Ticari Krediler	Faiz Riski	4.047	(14.818)	%27
Faiz Swabı	Sabit Faizli Konut Kredileri	Faiz Riski	45.883	(39.668)	%157
Faiz Swabı	Sabit Faizli Menkul Kıymetler	Faiz Riski	59.170	(72.617)	%81
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli Menkul Kıymetler	Faiz ve Kur Riski	(98.516)	15.263	%645

Kaynak: (Türkiye Garanti Bankası, 2018: 141)

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.’nin 2018 yılı finansal tabloları incelendiğinde gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle gerçeğe uygun değer riskinden korumada etkinlik şartının sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sabit faizli ticari krediler, sabit faizli konut kredileri, sabit faizli menkul kıymetler ve sabit faizli ihraç edilen menkul kıymetlerini swap aracı ile riskten koruma yoluna gitmiştir. Faiz ve kur riskinden kaçınılan ortamda etkinlik testi sonuçları sırası ile % 27, % 157, % 81 ve % 645 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre işletmenin 2018 yılında, sadece sabit faizli menkul kıymetlere yönelik gerçekleştirmiş olduğu riskten korunma işleminin etkinlik şartını sağladığı görülmektedir.

İşletmenin 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 15 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 4’ünde istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup, başarı oranı % 27 olarak belirlenmiştir.

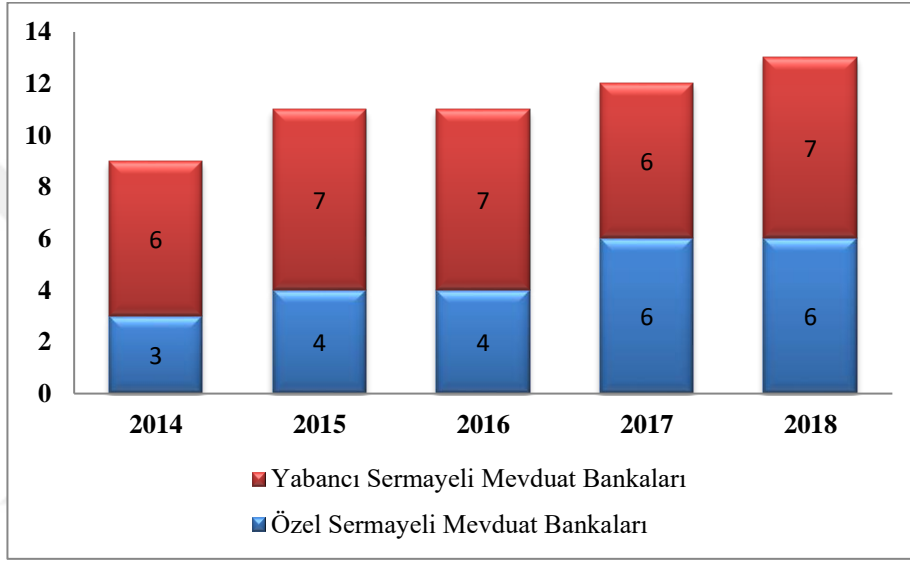
SONUÇ

Açık sistemin bir parçası olan ve değişen çevre koşullarından etkilenen işletmeler, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet avantajı sağlayabilme, marka değeri ve itibarını artırma, yatırım elde edip faaliyetlerine devam etme amacı gütmektedirler. Bununla birlikte çevrede yaşanan değişimler, belirsizlikler meydana getirmekte ve işletmeler açısından risk kavramının oluşmasına sebep olmaktadır. Olumlu ya da olumsuz sonuçların doğmasına sebep olan finansal riskler, işletmelerin sürekliliğini doğrudan etkileyici özelliklere sahip olmakta ve konu ile ilgili önlem alınmasını gerektirmektedir. Riskten korunma olarak adlandırılan bu durum, işletmeler tarafından değişen koşullar neticesinde giderek kullanılmaya başlanmış ve birçok akademik çalışmaya konu edilmiştir.

Türkiye’de işletmeler, yaşanan politik ve ekonomik değişiklikler nedeniyle sık sık risk kavramı ile karşılaşmakta ve riski azaltacak çözüm yolları aramaktadır. Kullanılan yöntemlerin muhasebe kayıtlarına doğru yansıtılması amacıyla da hem dünyada hem de Türkiye’de konu ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda KGGK tarafından yayımlanan TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı; riskten korunma muhasebesi ile ilgili ölçüm, muhasebeleştirme, raporlama ve finansal tablo dışı bırakma gibi konulara açıklık getirmektedir. İşletmelerin riskten korunma muhasebesini uygulayabilmesi için belirli şartları sağlaması gerektiği de yine bu standart içerisinde yer almaktadır. Bu şartlardan bir tanesi riskten korunmada etkinliğin tespit edilmesi olup finansal riskten korunma amacıyla edinilen araçların konuma dönemi içerisinde etkin olup olmadığının sorgulanmasını, sonuçların finansal tablolara aktarılmasını ve bilgi kullanıcıları için raporlanmasını ifade etmektedir. Etkinlik ölçümünün nasıl yapılacağı konusunda standartta herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiş olması, ölçüm yapılacak yöntemin belirlenmesi konusuna önem verilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Tüm bu etmenler ve daha önceki yıllarda yapılmış olan çalışmalar dikkate alındığında; Türkiye’de var olan risk ortamı ile birlikte riskten korunma muhasebesini uygulayan işletmelerin

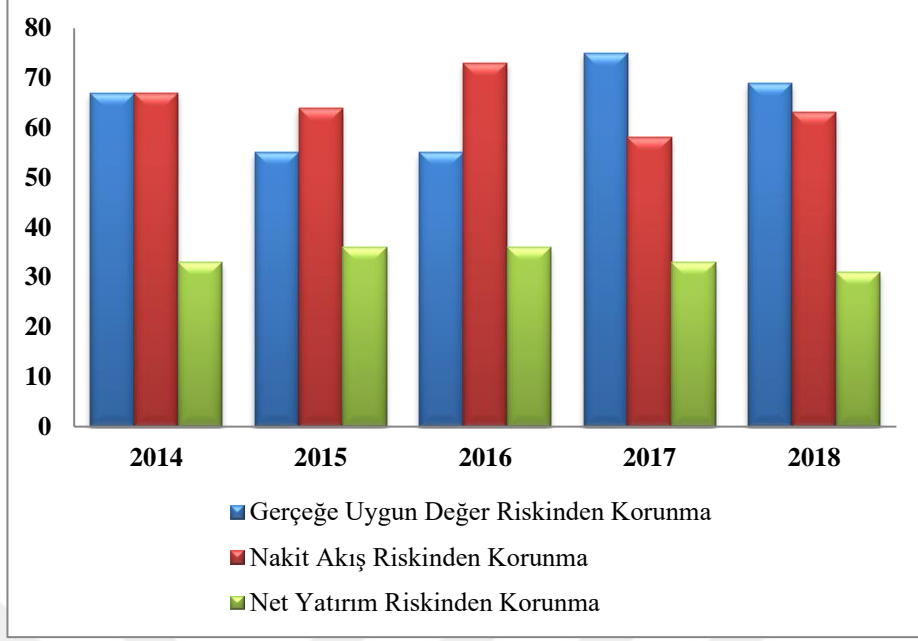
yıllara göre gösterdikleri gelişimin ve korunmada yakalanan etkinlik düzeyinin bilinmesinin işletmenin sürekliliği ve olumsuz koşullara karşı göstereceği performans konusunda bilgi kullanıcılarına fikir vereceği düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle Türkiye’de, risk alma işi olarak da tanımlanan bankacılık sektörünün 2014 -2018 verileri üzerinde incelemeler yapılmış ve bazı bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular Şekil 8 yardımıyla aşağıda özetlenmiştir.

Şekil 8: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Riskten Korunma Muhasebesi Kullanım Miktarları

Yıllara göre kur ve faiz düzeylerinde yaşanan artışların ve buna bağlı olarak finansal riskin artmasının, riskten korunma muhasebesi kullanımını da artırdığı görülmüştür. Ek olarak kamusal sermayeli bankaların riskten korunma muhasebesini kullanmadığı ve yabancı sermayeli bankaların özel sermayeli bankalara göre riskten korunma işlemini yapmayı daha fazla oranda tercih ettiği ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre bankacılık sektöründeki yabancı yatırımcıların, Türkiye’deki finansal risk unsurlarına kamusal sermayeli ve özel sermayeli bankalara göre daha duyarlı olduğu söylenebilir.

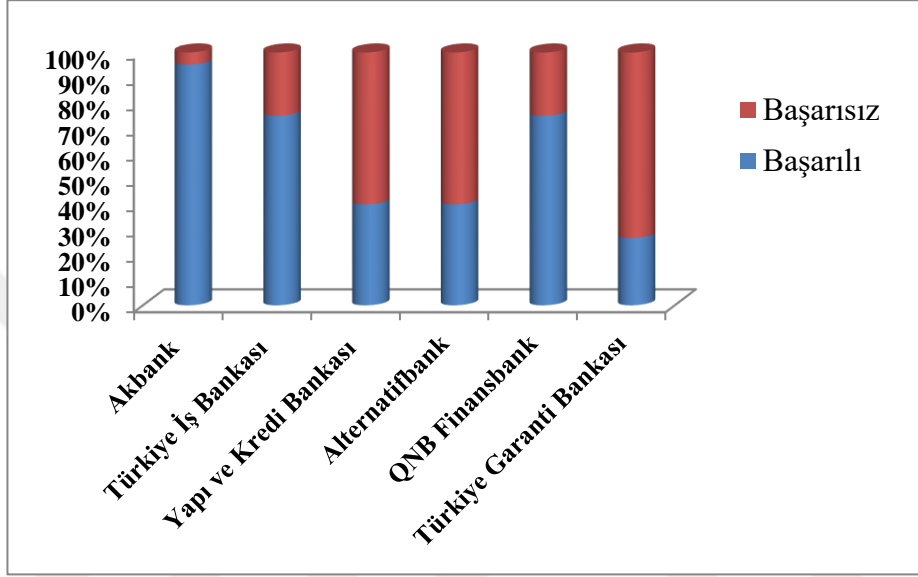

Şekil 9: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankaları Riskten Korunma Türleri Kullanım Oranları

Finansal riskten korunmada tercih edilen türlere Şekil 9 yardımıyla bakıldığında ise ağırlıklı olarak gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı görülmekte olup en az net yatırım riskinden kaçınıldığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda işletmeler tarafından, ülkedeki finansal belirsizlik ile elinde bulundurduğu varlık veya borçların gerçeğe uygun değerinde yaşanabilecek sıkıntıların ve bununla birlikte ortaya çıkabilecek nakit akış problemlerinin öncelikli olarak ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

İşletmelerin etkinlik şartını sağlayıp sağlamadığının görülmesi için konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporları incelenmiş ve riskten korunma ile ilgili açıklama ve dipnotlara bakılmıştır. Dipnotlardaki veriler doğrultusunda Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının sadece kur ve faiz riskinden kaçındığı ve bu riskten korunmak için ağırlıklı olarak faiz ve çapraz para swabı kullandığı tespit edilmiştir. Korunmak istenen varlıkların ise genellikle sabit faizli ticari krediler, sabit faizli konut kredileri, satılmaya hazır finansal varlıklar ve sabit faizli ihraç edilen Eurobond olarak tercih edildiği saptanmıştır. Bu sonuçlara bakıldığında Türkiye'de özellikle kur ve faiz oranlarında yaşanan dalgalanmaların işletmeleri bu konuda önlem almaya ittiği görülmektedir. Yaşanan ve yaşanması muhtemel olan olumsuzluklara karşı bankaların bilançolarındaki

ağırlıklı olarak en fazla paya sahip olan krediler konusunda koruma yoluna gitmesi işletmelerin sürekliliğini sağlamada bilgi kullanıcılarına olumlu mesajlar vermektedir. Ancak bu noktada riskten korunmanın etkin olup olmadığı önem kazanmaktadır. Bankaların yayınlamış oldukları verilen üzerinden gerçekleştirilen rasyo analizi ile örneklemdaki işletmelerin etkinlik düzeyleri tespit edilmiştir ve Şekil 10’da özetlenmiştir.

Şekil 10: Finansal Riskten Korunmada Etkinlik Testi Bulguları

Elde edilen bulgulara göre finansal riskten korunmada belirlenmiş olan etkinlik aralığında bulunmada en başarı olan işletmeler, Akbank T.A.Ş., QNB Finansbank A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A. Ş. olurken, Türkiye Garanti Bankası örneklemdaki diğer mevduat bankaları ile benzer başarıyı göstermemiştir.

Türkiye ve Dünya’daki finansal risk unsurları düşünüldüğünde işletmelerin, riskten korunmak amacıyla araçlar ediniminin işletmenin sürekliliğini sağlamada olumlu etki yaratacağı bilinmektedir. Bu noktada Türkiye’de risk unsurunun en fazla olduğu bankacılık sektöründe riskten korunma amaçlı türev ürün kullanımının artırılması önerilmektedir. Ek olarak riskten korunma muhasebesindeki etkinlik ölçümünün, tüm bilgi kullanıcıları tarafından daha kolay yapılabilmesi, anlaşılabilmesi ve karşılaştırılabilmesi için TFRS 9’ un yeni yayımlanacak sürümünde bir standarda kavuşturulması önem kazanmaktadır. Bunun yanı sıra

araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurduğunda daha sonra yapılacak çalışmaların farklı bir sektör ve riskten korunma türü üzerinde yapılmasının faydalı olabileceği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbank, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.akbank.com/Documents/finansal-bilgiler/2014/4-Ceyrek-Konsolide/31122014-Akbank-Konsolide-Finansal-Tablolar-ve-Dipnotlar.pdf> (Erişim: 03.12.2018)
- Akbank, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.akbank.com/tr-tr/Yatirimci-iliskileri/Documents/31122015-Akbank-Konsolide-Finansal-Tablolar-ve-Dipnotlar.pdf> (Erişim: 03.12.2018)
- Akbank, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.akbank.com/tr-tr/Documents/31122016%20Akbank%20Konsolide%20Finansal%20Tablolar%20ve%20Dipnotlar.pdf> (Erişim: 03.12.2018)
- Akbank, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.akbank.com/tr-tr/Documents/31122017_Akbank_Konsolide_Finansal_Tablolar_ve_Dipnotlar.pdf (Erişim: 03.12.2018)
- Akbank, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.akbank.com/tr-tr/Documents/3122018_Akbank_Konsolide_Finansal_Tablolar_ve_Dipnotlar.pdf (Erişim: 01.03.2019)
- Allatt, G. (2001). Fair- Value Accounting: ExaminingtheConsequences, *Balance Sheet*,9 (4),22-25. <https://doi.org/10.1108/0965796011069663>
- Allayannis, G. ve Ofek, E. (2001). Exchange Rate Exposure, Hedging, andTheUse of ForeignCurrencyDerivatives. *Journal of International Money and Finance*, 20(2), 273–296. [https://doi.org/10.1016/S0261-5606\(00\)00050-4](https://doi.org/10.1016/S0261-5606(00)00050-4)
- Alpan, F. (1999). *Örneklerle Futures Anlaşmalar ve Opsiyonlar*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Alternatifbank, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.alternatifbank.com.tr/media/1843/konsolide_abank_31122014.pdf (Erişim: 15.12.2018)
- Alternatifbank, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.alternatifbank.com.tr/media/1835/konsolide_abank_31122015.pdf (Erişim: 15.12.2018)

- Alternatifbank, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.alternatifbank.com.tr/media/2904/konsolide-raporlar-31122016.pdf> (Erişim: 15.12.2018)
- Alternatifbank, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.alternatifbank.com.tr/media/4790/31122017-tarihli-konsolide-finansal-raporu.pdf> (Erişim: 15.12.2018)
- Alternatifbank, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.alternatifbank.com.tr/media/5981/konsolide-alternatifbank-3112-1.pdf> (Erişim: 01.03.2019)
- Altıntaş, A.M. (2018). Bankacılıkta Risk ve Sermaye Yönetimi. https://books.google.com.tr/books?id=vXssDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false . (Erişim: 27.02.2019), ss. 27
- Aslan, N. ve Terzi, N. (2013). *Küresel Finans*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Atmaca, M. (2010). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına ve Vergi Yasalarına Göre Düzenlenen Temel Mali Tabloların Finansal Analiz Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi ve Türkiye Uygulaması*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=NtBAevXNhYaNqJFoAcDbdhy_J9PDSmWP7xqktCYWANazLz_3E51snqI8EFq0yDJT (Tez No. 258431)
- Aydın, A. F. (1994). *Factoring*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2010). *Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Binici, Ö. (2017). *Finansal Risk Yönetiminin Firma Değeri Üzerine Etkileri: BIST Sınai ve Alt Sektörlerinde Bir Uygulama*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=DPTYuy3wRPq_qvCPSqUB6w55ywb5GaQT_UPxbCtUh0hvnW5gCPu9HoS6p0X3ItWy (Tez No. 459855)
- BOBİ FRS Bölüm 9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar, www.kgk.gov.tr (Erişim Tarihi 01.02.2018)
- Bontas, C. B. (2009). Basic Principles of Hedge Accounting. *EconomyTransdisciplinarityCognitionJournal*, 1–13.
- Bontas, C. B., Petre, C.A. ve Culita, G. (2009). Issues on Hedge Effectiveness Testing, *MPRA*, Paper No: 18131, 1-11

- Brigham, E. F. ve Houston, J. F. (2007). *Fundamentals of Financial Management*(11. Baskı). Mason, Ohio: Thomson South- Western.
- Budak, H. ve Semra, E. (2012). Kredi Riski Tahmininde Yapay Sinir Ağları ve Lojistik Regresyon Analizi Karşılaştırılması. *Online Academic Journal of Information Technology*, 3, 23–30. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2012.4.002.x>
- Caouette, J. B., Altman, E. ve Narayanan, P. (2008). *Managing Credit Risk: The Great Challenge for Global Financial Markets*. New Jersey: Wiley.
- Cairns, D. (2006). The Use of Fair Value in IFRS, *Accounting in Europe*, 3(1), 5-22. <https://doi.org/10.1080/09638180600920053>
- Chambers, N. (2009). *Türev Piyasalar*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Charnes, J. M., Koch, P. ve Berkman, H. (2003). Measuring Hedge Effectiveness for Fas 133 Compliance. *Journal of Applied Corporate Finance*, 15(4), 95–103. <https://doi.org/10.1111/j.1745->
- Chisholm, A. M. (2010). *Derivatives Demystified: A Step-By-Step Guide to Forwards, Futures, Swaps and Options* (2. Baskı). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Christoffersen, P. (2003). *Elements of Financial Risk Management*. San Diego: Academic Press.
- Clemente, A. (2015). Hedge Accounting and Risk Management: An Advanced Prospective Model for Testing Hedge Effectiveness. *Economic Notes*, 44(1), 29-55. <https://doi.org/10.1111/ecno.12029>
- Coyle, B. (2000). *Leasing*. Chicago: Amacom.
- Çakır, H. ve Sabuncu, B. (2016). Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçların Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 121–137.
- Dalgıç, N. (2013). *A Research on Derivatives Usage By Registered Corporations of İstanbul Stock Exchange*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=1zw6GvYMe-q3Hf6HR-3US87MK1cWnAGaV7go6WdS7IIX9VAH4hKUWHcyJ2zRf519> (Tez No. 356339)

- Demir, Y. ve Önem, B. H. (2012). KOBİ'lerin Finansal Risk Algı Düzeyine Yönelik Bir Araştırma: Isparta- Burdur İlleri Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 23–40.
- Doğanay, M. (2016). Döviz Kuru Riski Yönetimi: Türkiye Tütün Endüstrisi Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 518–537.
- Doğanoğlu, A. U. (2014). *Finansal Riskten Korunma Muhasebesi ve Türkiye Uygulamalarının Tespiti*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=48XPj7KKQhKUgntkUiKO3HxB7WAN02QXN0Fee0Jje9tFBKmxDZBu6Ti4BQh1BdUN> (Tez No.375466)
- Doğukanlı, H., Özmen, M. ve Yücel, E. (2010). İMKB'de Sektörel Açından Döviz Kuru Duyarlılığının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 63–86.
- Emhan, A. (2009). Risk Yönetim Süreci ve Risk Yönetimde Kullanılan Teknikler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3), 209–220.
- Erol, M., & Aslan, M. (2017). Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12, 55–86.
- Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, 2018, www.kgk.gov.tr (Erişim Tarihi 01.12.2018)
- Finnerty, J. D., & Grant, D. (2002). Alternative Approaches to Testing Hedge Effectiveness Under SFAS No. 133. *Accounting Horizons*, 16(2), 95–108. <https://doi.org/10.2308/acch.2002.16.2.95>
- Finnerty, J. D., & Grant, D. (2003). Testing Hedge Effectiveness under SFAS 133. *CPA Journal*, 4(Apr), 40–47. <https://doi.org/10.2308/acch.2002.16.2.95>
- Geçer, T. (2009). Basel, Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu ve Türkiye Uygulamaları. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 83–109.
- Gençoğlu, Ü. (2017). Muhasebe ve Finansman Dergisi Temel Konularda BOBİ FRS ve TMS/TFRS Karşılaştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1–23.
- Gündoğdu, A. (2016). *Finansal Piyasalar ve Kurumlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güzel, T. H. (1996). *Sorularla Forfaiting*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

- Horcher, K. (2005). *Essentials of Financial Risk Management*. New Jersey: Wiley. <https://doi.org/10.2469/faj.v49.n5.17>
- Hull, J. C. (2012). *Options, Futures and Other Derivatives* (8. Baskı). Harlow: Pearson Education.
- İdil, O. (1988). *Yönetimde İstatistik*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- İlyas, A. (1994). *Leasing (Finansal Kiralama)*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Kalotay, A., & Abreo, L. (2001). Effectiveness for Fas 133 : the Volatility. *Journal of Applied Corporate Finance*, 13(4), 93–99.
- Karan, M.B. (2013). *Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitapevi
- Karatepe, Y. (2000). *Türev Piyasaları*. Ankara: Hiperlink Yayınları.
- Kayaalp, A.İ., ve Şen, İ. (2017). Türev Ürünler Riskten Korunma Muhasebesine Göre Etkinlik Testlerinden Dollar Offset Yönteminin Uygulanması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10 (3), 315-330
- Kawaller, I. G., & Koch, P. D. (2000). Meeting the “Highly Effective Expectation” Criterion for Hedge Accounting. *The Journal of Derivatives*, 79–87. <https://doi.org/10.3905/jod.2000.319136>
- Kocamaz, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 2(2), 105–120.
- Kokmaz, T. ve Ceylan, A. (2012). *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Köksal, B. A. (2003). *İstatistik Analiz Metodları*. İstanbul: Çağlayan Kitapevi.
- Lindahl, M. (1989). Measuring Hedging Effectiveness with R2: A Note. *Journal of Futures Markets*, 9(5), 469–475. <https://doi.org/10.1360/zd-2013-43-6-1064>
- Moles, P. (2016). *Financial Risk Management*. Edinburgh: Heriot-Watt University.
- Newbold, P. (2000). *İşletme ve İktisat İçin İstatistik* (4. Baskı). Çev. Ümit Şenesen. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

- Okudan, F. (2009). *Endeks Vadeli İşlem Sözleşmeleri : Muhasebe Sorunları Çözüm Önerileri Ve Türkiye Uygulaması*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=ZeTyprYuef2HkaF3xt4wYiBtaD-U2N3d64J5rxfsz8y75wYNNJCi9hvvp3DfhvB> (Tez No.261674)
- Önem, H. B. (2010). *Kobi'lerin Finansal Risk Algı Düzeyine Yönelik Bir Araştırma: Isparta Burdur iller Örneği*. Yüksek Lisans Tezi . Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=NtBAevXNhYaNqJFoAcdBdtFu8XsuliUtq7xqLxSeZeHdofJuoiFrslZ5EdNOi0OJ> (Tez No. 253132)
- Örten, R. ve Örten, İ. (2001). *Türev Finansal Araçlar ve Muhasebe Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özdemir, Z. (2005). Dış Ticaret Finansman Tekniklerinden Faktoring ve Forfaiting İşlemleri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 194–224.
- Öztürk, E. (2017). Finansal Varlıkların Ölçme ve Muhasebeleştirme Esaslarının Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Karşılaştırılması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 93, 594–617. <https://doi.org/10.20491/isarder.2017.314>
- Palacioğlu, T. (1994). *Forfaiting*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Pamukçu, F. (2011). Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi. *Mali Çözüm Dergisi*, 79-95.
- QNB Finansbank, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-1861.vsf> (Erişim: 20.12.2018)
- QNB Finansbank, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-308.vsf> (Erişim: 20.12.2018)
- QNB Finansbank, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-306.vsf> (Erişim: 20.12.2018)

- QNB Finansbank, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-299.vsf> (Erişim: 20.12.2018)
- QNB Finansbank, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-2253.vsf> (Erişim: 01.03.2019)
- Ramirez, J. (2007). *Accounting for Derivatives: Advanced Hedging Under IFRS Account*. New Jersey: John Wiley&Sons.
- Rao, S. (2012). Derivatives in Risk Management. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Science*, 1(4), 55–60.
- Siren, A. (2010). *2008 Gobar Krizinde Türkiye’de Döviz Kredileri ve Şirketlerin Mali Yapıları Üzerindeki Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi . İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=ZeTyprYuef2HkaF3xt4wYrLNojbWRFEL_F7JcpSkr3KmeYOMNXolP9h2N9eAYpWH (Tez No. 262923)
- Stewart, J. E. (1989). The Challenges of Hedge Accounting : The Explosion of New Hedging Instruments Has Outpaced Accounting Guidance. *Journal of Accountancy*, 168(5).
- TBB Grup Bazında Banka ve Bankaların Şube Sayıları, www.tbb.org.tr (Erişim Tarihi: 13.02.2019)
- TCMB. Gösterge Niteliğindeki Merkez Bankası Kurları, www.tcmb.gov.tr (Erişim Tarihi 10.01.2018)
- TCMB. Merkez Bankası Faiz Oranları, , www.tcmb.gov.tr (Erişim Tarihi 10.01.2018)
- TDK. Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde Risk. Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a1597a90ae423.23991921. (Erişim Tarihi: 20.12.2017)
- TDK. Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde Standart. Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c9a26046fea61.53300760(Erişim Tarihi: 15.03.2018)
- TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü, www.kgk.gov.tr (Erişim Tarihi 01.01.2018)
- Timonthy, J. (2012). *Cash Flow Analysis and Forecasting The Definitive Guide to Understanding and Using Published Cash Flow Data*. United Kingdom: John Wiley&Sons.

TMS 21Kur Değişiminin Etkileri, www.kgk.gov.tr (Erişim Tarihi 02.02.2018)

TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, www.kgk.gov.tr (Erişim Tarihi 20.12.2017)

TMSK. (2010). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları*. Ankara: TMSK Yayınları.

Türel, A. (2008). *Riskten Korunma Muhasebesi ve Finansal Tablolarda Raporlanması*. Doktora Tezi . İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=ZeTyprYuef2HkaF3xt4wYrLJJBxugvqoK6Tdk_gHW37-9S-JM19CMJwBTw0xoJ7n
(Tez No. 261633)

Türel, A. (2012). *Finansal Raporlamada Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı*. İstanbul: Hiperlink Yayınları

Türkiye Garanti Bankası, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/31_12_2014_bddk_konsolide_mali_tablolar_dipnotlar.pdf (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/2015_12_13_bddk_konsolide_finansal_tablo_ve_aciklamalar.pdf (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/BDDK_Konsolide_Finansal_tablo_dipnotlar_4C16.pdf (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/bddk_konsolide_finansal_tablo_dipnotlar_4C17.pdf (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/31.12.2018_BDDK_Konsolide_TR_Rapor.pdf (Erişim: 01.03.2019)

Türkiye İş Bankası, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/yatirimci-iliskileri/finansal->

bilgiler/Documents/MaliTablolarveBagimsizDenetimRaporlari/Konsolide/Isbank%2031.12.2015%20Konsolide.zip (Erişim: 05.12.2018)

Türkiye İş Bankası, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/Documents/MaliTablolarveBagimsizDenetimRaporlari/Konsolide/Isbank31122016Konsolide.zip> (Erişim: 05.12.2018)

Türkiye İş Bankası, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/Documents/MaliTablolarveBagimsizDenetimRaporlari/Konsolide/Isbank31122017Konsolide.zip> (Erişim: 05.12.2018)

Türkiye İş Bankası, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/Documents/MaliTablolarveBagimsizDenetimRaporlari/Konsolide/Isbank31122018Konsolide.zip> (Erişim: 01.03.2019)

Whaley, R. (2006). *Derivatives : Markets, Valuation, and Risk Management*. Hoboken: John Wiley&Sons.

Yalçiner, K.,Tanrıöven, C., Bal, H., Aksoy, E. E. ve Cihangir, Ç. (2014). *Finansal Teknikler ve Türev Araçlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yapı ve Kredi Bankası, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.yapikredi.com.tr/medium/file/konsolide_19295/download (Erişim Tarihi: 10.12.2018)

Yapı ve Kredi Bankası, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.yapikredi.com.tr/medium/file/31-aralik-2015-konsolide-finansal-raporlar_23949/download (Erişim Tarihi: 10.12.2018)

Yapı ve Kredi Bankası, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.yapikredi.com.tr/medium/file/31-aralik-2016-iznali-konsolide-finansal-raporlar_31265/download (Erişim Tarihi: 10.12.2018)

Yapı ve Kredi Bankası, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.yapikredi.com.tr/medium/file/31-aralik-2017-konsolide-finansal-raporlar_42456/download (Erişim Tarihi: 10.12.2018)

- Yapı ve Kredi Bankası, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, https://www.yapikredi.com.tr/medium/file/31-aralik-2018-konsolide-finansal-raporlar_51326/download (Erişim Tarihi: 01.03.2019)
- Yavuz, S. T. (2002). Risk Yönetimi “İçeri” Aktif Pasif Yönetimi “Dışarı” (mı?), Aktif Pasif Komitesi (APKO) Faiz Riski Yönetiminin Neresinde? *Bankacılar Dergisi*, 21–31.
- Yıldırak, K., Çalışkan, N. ve Çetinkaya, Ş. (2008). *Türev Ürün Fiyatlama Teknikleri*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2010). *İşletme Finansının Küreselleşmesi: Türk Reel Sektöründe Finansal Yapının Küreselleşmesi, Sebepler, Avantajlar, Riskler ve Yönetim Stratejileri*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Yıldırım, S., Albez, A. ve Küçük, O. (2006). KOBİ’ lerde Finansal Kiralamadan (Leasing) Yararlanma Düzeyi : Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 361–376.
- Yıldız, R. ve Çiftçi, F. (2011). *Bankacılıkta ve Dış Ticarete Döviz Kuru Riskine Karşı Korunma: Hedging İşlemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2007). Muhasebe Standartlarının Oluşumu ve Gelişim Süreci. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 139–153.
- Yücel, T., Mandacı, P. E. ve Kurt, G. (2007). İşletmelerin Finansal Risk Yönetimi ve Türev Ürün Kullanımı: İMKB 100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (36), 106–114.
- Yünlü, M. (2016). Bağımsız Denetime Tabi Olup TMS/IFRS Uygulama Kapsamında Olmayan İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı. *Muhasebe ve Denetim Dünyası Dergisi*, 1, 23–42.